

Sedik Tan qetil kirin

Endamê Komela Mafên Mirovî û endamê sazûmana Rêveberiya HEP ê welatparêzê Kurd Sedik Tan li Batmanê ji aliyê Hizbi-kontra ve hate kuştin. Sedik Tan berê jî gelek caran hatibû girtin û sirgûn kirin. Sala çûyî jî dewletê di otomobîla wî de bombe da teqandin, di vê bûyerê de ew û kurekî xwe ji mirinê filifîn; Sedik hingê ji çavekî xwe bû.

Rûpel 15

Sal:1 Hejmar:19 28Hezîran-4Tîrmeh 1992 3000TL(KDVD) Rojnameya Hefteyî

Serokê Komîteya Rêvebirina Kar û Barên Hikûmeta Kurdistanana Sor Wekîl Mistefayev:

'Ji serxwebûn û azadiyê bi rûmettir tiştêk nîne'

● '19 rewşenbîr û zaneyên Kurd di nava pêkanîna kar û barên komîteyê de hatine bijartin. Me wisa jî ala kesk, sor û zer pejirandiye wek sembola komarê, li ser navê serokatiya yekîtiya neteweyan û hemû dewletên ku endamên hevalbendiya Ewrûpayê ne re bang hatiye rêkirin ji bo hikûmeta me nas bikin.'

● 23'ê Hezîranê êvarê rojnamevanê me P. M. bi telefonê bi berpirsiyar û serokê Komîteya Rêvebirina Kar û Barên Hikûmeta Kurdistanana Sor Wekîl Mistefayev re li ser rewşa Laçînê ya îroyîn axivî. Em li jêr vê dengkirinê bi kurtayî pêşkêşê xwendevanên xwe dikin. Di rûpelê 15 an de bixwînin.

KONFERANSA ENSTÎTUYA KURDÎ

Roja 20.6.1992 an li Enstîtuya Kurdî Prof. Celîlê Celîl, li ser xebatên enstîtuyê û metodên karkirinê konferansê da. Avakarên Enstîtuyê û çend rewşenbîrên Kurd beşdarê vê konferansê bûn.

Rûpel 15

Em rêveberiya taybetî naxwazin

● "Dewlet ketiye pey heyfa xwe û mesele kiriye dawa xwînê. Her roj cesedên kuştîyan di nav xwînê de di televîzyonan de radixe û pesnê xwe dide. Wek ku ev kar marîfet û hunerek be. Li tu deran pirsên terorê bi tanq, top û balafiran nehatiye çareserkin."

Roja em welat bidin çapê wê beşên civatê. Li gora ku di meclîsê de rêveberiya dixwiye Komîteya Ewlekari-taybetî bête mînaqêşekirin. Li ya Neteweyî MGK dîrektîfa ser dirêjkirina rêveberiya xwe daye hikûmetê û taybetî van rojan mînaqêşe hikûmetê jî ev dîrektîf heye û ev mînaqêşe ketiye giş qebûlkiriye.

Rûpel 15

Partiya Azadî û Wekhevî damezirî

● Gelên Kurd û Tirk di nav lepên partiyên burjuwa de bûne wek pepûkan. Ji bo çareserkirina pirsgrêkên gel, ihtiyacî bi partiyeke gel heye. Ev jî Partiya Azadî û Wekhevî ye. Welatparêz û rewşenbîrên Kurd û Tirk divê di nav vê partiyê de cihê xwe bigrin.

Mebûsê ku ji SHP ê veqetiyên di 26.6.1992 an de Partiya Azadî û Wekhevî avakirin. Ji demeke dirêj ve mebûsên ku ji SHP ê veqetiyên li holê

mabûn, lewra ji bo ku partiyek bibe xwedî grûb pêwîst e ne kêmfî 20 mebûsî bin. Hejmara wan ne gihîştibû 20 mebûsan

Rûpel 15

Weqfa Çanda Kurdî hat avakirin

Roja 21.6.1992 an de ji bo hîlbijartina rêvebirên Weqfa Çanda Kurdî civînek çêbû. Civîn li Enstîtuya Kurdî bû û Civîn li Enstîtuya Kurdî bû û gellek beşdarên civînê hebûn. Di nav van beşdaran de: Hatip Dicle, Melik Fîrat, Faik Bulut, Zekî Bozalan, Abdullah Varlı, Feqe Huseyn

Sağınç, Yaşar Kaya, Süleyman İmamoğlu, Musa Anter, İbrahim Gürbüz, Senar Turgut, Abdurrahman Durre, Pertev Işık, Celîlê Celîl, Necdet Boldan, Eşber Yağmurdereli, Talat İnanç û İbrahim Çerimli navên herî balkêş bûn.

ROJEVA WELÊT

Hizbûldewlet, hizbûlsezgîn û hizbûlerkan

Erde li hikûmeta Demirel û dewleta milîtarîst teng dibe. Çiya û deştên welatê me li wan tînen hev. Hindik maye axa Kurdistanê wan dabelîne û daqurtîne.

Şerê Kurdistanê fireh dibe, ber bi bakurê welat, rojava û sînorên hawîrdor ve dipijiqe.

Rûpel 15

BBC protesto dibe

● Ji Newroza îsal û vir de, ferqa BBC û rojnamegeriya Tirk ji hevûdin nemaye. Ew jî wek hemû rojnameyên Tirk sê meymûnan dileyîze, çavê xwe ji kirin û hovîtiyên ku artêşa Tirk li Kurdistanê dike re digire. Dema behsa bûyerên gerîlayên PKK'ê dike, ji daxwiyaniyên waliyê herêmê pêştir, tu tişt pêşkêşê guhdarên xwe nake.

Ji ajansên herî mezin û girîng ên navneteweyî, yek jê BBC ye. Ev ajans li hemû dinyayê, bi cidiyet û nealîgiriya xwe, xwe dabû qebûlkin. Ta berî demeke kurt jî bi bêterefiya xwe, xwedî cihekî bi rûmet bû. Dema digotin BBC, nealîgîrî û rastî dihate bîra mirov.

Di warê objektîfîteyê û di rastdayîna nûçeyan de, kesî tu şik jî vê sazîyê ne dikir.

Ev helwesta BBC ya durust, di Meclîsa Avam de dibû sedemên guftûgo û gengeşiyên mezin. Meclîsa Avam hewl dida xwe da ku rêveberiya

Rûpel 15

Dewlet û rojnamevan

Dewlet bela xwe ji rojnamevanan venake; an wan dide kuştin an davêje zîndan.

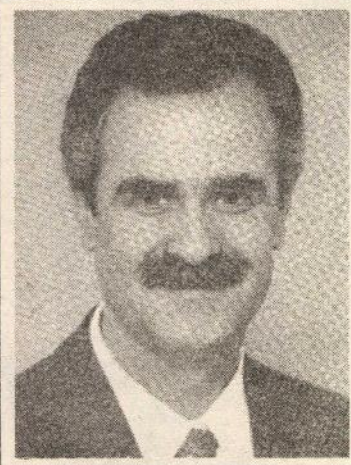
Nûçegihanê rojnameya Özgür Gündem, yê Uludere Mustafa Kara 25'ê Hezîranê ji teref komandoyan ve hate girtin.

24'ê mehê jî du rojnamevanên Özgür Gündemê yên Amedê, Mehmet Şenol û Rauf Yıldız hatibûn girtin. Di hundir de bi mirinê tene tehdîtîkin, lêdan dixwin û dûre tînen berdan.

Li aliyê din nûçegihanê Özgür Gündemê, yê Nisêbînê Vahap Aslan ji demeke dirêj ve ye girtî ye.

Bi mebûsê Wanê yê serbixwe Remzî Kartal re hevpeyvîn

'Mesut Öztürk namzetê HEP'ê û gelê Wanê ye'

Remzî Kartal: "Di siyasetê me de eşîrî nemaye, ta em eşîrtiyê bi temami neşkinin tu maneya têkoşîna me nîne. Gel ne ji bo eşîrtiyê daye pey me, serfiraziya me, ne bi saya têkiliyên eşîrî çêbûye. Têkoşîna neteweya Kurd têkiliyên eşîrtiyê ji holê rakirîye."

Kekê Remzî hilbijartina belediya bajarê Wanê çawa derbas bû, hûn ji kerema xwe re bi kurtasî karin bin ziman?

-Belê keko; namzet (berendam) ê belediyê bi navê xwe Mesut Öztürk e, Mesut ji SHP'ê hate kifş kirin, gel ew xwest ji ber ku mirovekî welatparêz e, Mesut namzetê gel e ne yê SHP'ê ye, tu girêdana SHP û xebata SHP'ê ji bo hilbijartinê çênebûye, HEP û gelê Wanê ev mirov kirîye namzet ji xwe re.

Mirov kare bêje êdî gelê Kurd bi rêxistin e, qedera xwe bi destê xwe dixwaze tayin bike, lewra mirovê welatparêz ji xwe re dike berendam, sedemê vê rêxistin û pêşketinê çi ye?

-Belê, belê kekê min, li bajarê Wanê ev 30 sal in ku kesê paşverû namzetê belediyê û mebûs bûn, belê îro çerx hatiye guherandin, bi têkoşîna neteweyî ya gelê Kurdistan, gel hev girtî, bi tifaq û bi rêxistin bûye, lewra îro gelê Kurd bûye xwedî rêber, rêzan û serok, bûye bi bîr û bawerî paşverûti û têkiliyên eşîrî heke ne bi temami be jî, bi pirranî li Kurdistanê hatiye şikandin, ev hilbijartina ku gelê Wanê ji nav xwe namzet neqand tişteki zehî rind û ronahî ye, di hilbijartinê de gel weke here dilanê di hate

ser sindoqan û raya xwe davêt. Gel neda pey partiyên burjuwazî, da pey bîr û bawerîya xwe...

Îro tu bawerîya gel bi SHP'ê nema ye, lewra gellek qetlîam li Kurdistanê hatin kirin, SHP çavê xwe ji vê re girt, hûn mebûs jî ji ber vê yekê ji SHP'ê qetiyên, lewra riyên demokratîk ji ber we hatin girtin, belê mebûsên ku dev ji SHP'ê bernedane jî hene, çavê xwe ji xwînrijandina gelê Kurd re îro girtine, vî gunehî bi hikûmeta koalîsyonê re par dikin. Ev mebûsên ku bi rayên gelê Kurd ketine meclîsê wê sibê çawa derkevin hafa gel?

-Belê belê kekê min ev pirsên te tev rast in û di cihê xwe de ne, ji ber ku riyên demokratîk ji me re hatin girtin û hikûmeta koalîsyonê destê xwe di xwîna gelê Kurd de da em jê veqetiyên, em nebûn şîrikê vî gunehî, lewra ev sūcekî mezin bû, ku em di hikûmeta koalîsyonê de bimana, emê bi çi dirûvî biçûna nava gelê Kurd. Heke îro em hatibine meclîsê em ne bixwe hatine neqandin, em bi qerara gelê Kurd bûne namzet, heke em ji kul û birîne gel re nebîne hekim ji xwe tu mana mebûsbûna me nîne, hinek dixwazin navbera gelê Kurd û Tirk vekin, kûr bikin, tovê

neyartiyê biçînin.

Girîng e ku em li gora demê xwe amade bikin, li ser pirsgirêka muhîm û ferz bisekinin, bi şev û roj kar û xebat pêwîst e, lewra îro li Kurdistanê roja bê xwîn tune ye.

Li gor dîtina we wezîfa mebûsên Kurd çi ye, divê çi bikin?

-Esas tesîr îrada gel e, êdî gelê Kurd dixwaze qedera xwe bi destê xwe tayin bike, êdî gelê Kurd naxwaze neyarê wî, hikûm lê bike û wî idare bike.

Me jî ev ji gel re got, girîng e ku qedera we di destê we de be, konevanî û ramyariya xwe hûn bimeşînin, çavê we ne li ber destê kesî be, heke em ji kul û birînen gel re nebîne hekim ji xwe tu mana mebûsbûna me nîne, îro pirsgirêka Kurdan bi sloganên hal nabe, wezîfên giran li ser milê me ne, lewra her roj li Kurdistanê xwîn diherike, ku em bêdeng bimînin ev gunehê mezin e, ev sūc e, girîng e ku em lingê xwe li gora demê bavêjin... Hikûmeta koalîsyonê xwîna gelê Kurd dirjîne em ji bo vê yekê ji SHP veqetiyên, em nebûne şîrikê vî gunehî, ji ber ku ev sūcekî mezin bû, belê hê hevalên me yê neveqetiyayî hene, di bin barekî bi guneh de ne, şîrikê rijandina xwîna gelê Kurd in, ka wê ta kengî di bin vî gunehî de bimeşînin, hêjî ne xwiya ye, lê di nêzikayî de wê kifş bibê.

Di vî hilbijartinê de li Wanê ji bo serfiraziya Mesut tu tesîra eşîra we çêbû?

-Di siyasetê me de eşîrî nemaye, ta em eşîrtiyê bi temami neşkinin tu maneya têkoşîna me nîne. Gel ne ji bo eşîrtiyê daye pey me. Em eşîra Brokî ne, lê serfiraziya me ne bi saya têkiliyên eşîrî çêbûye. Têkoşîna neteweya Kurd têkiliyên eşîrtiyê ji holê rakirîye.

Şaristan Arjen

Daxwiyaniya girtiyên PKK'ê

Roja 8'ê Hezîranê rojnamevan Hafîz Akdemir bi awayekî hovane hate qetîl kirin. Bes ev ne tenê qetilkirina rojnamevanekî bû, ev di şexsê wî de qetîlameke li dijî mirovahî û gelan e.

Li Kurdistanê her roj kuştin, îşkence, sirgûn, gundvalakirin, malwêrankirin û her cure kirinên li derveyê mirovahiyê ji aliyê dewletê ve tên kirin. Ev demek e, dewlet bi kûçikên dev bi kef 'Hizbî-kontra' mirovên me yê welatparêz û pêşverû dide kuştin. Dewlet bi taybetî bi navê Hizbî-kontra êrîş dibe

ser rojnamevanên welatparêz, ji ber ku ew rastiyê dinivîsin, qetlîam û pîştîyên dewletê derdixin meydanê.

Ji bo ku çavên rojnamevanan bitirse û neçin Kurdistanê dewletê Halit, Cengiz, İzet û Hafîz qetîl kirin.

Bi kuştina van rojnamevanan dewlet hewl dide xwe ku pêşveçûnên li Kurdistanê bisekinîne û agirê têkoşîna azadiya gelê Kurd vemirîne.

Ev şerek e; ev şer xwe di hemû warên jiyandê de dide xwiya kirin. Hafîz Akdemir jî şervanekî çapemeniya serbixwe bû.

Ev şer ta gelê me bigihîje azadiyê wê dom bike û gel wê bi hezaran Hafîzan bigihîjîne.

Em hemû kesên ku xwe demokrat û şoreşger dihesibînin, vedixwînin da ku dengê xwe li hember van qetlîaman bilind bikin.

Em çapemeniya burjuwazî ji ber ku wek şaxekî MÎT ê dixebite û rastiyên berevajî dike protesto dikin.

Hafîz namirin
Bijî şerê azadiya gelan
Girtiyên PKK'ê yê girtîgeha Saxmalçilar

KONEVANIYA NUH

R. Cîzre

Parlamentariya klasîkî nabe

Ji bo parlementerên SHP, Fehmî bey, Salih efendî, Adnan axa û Sehepeçî Abdulkêrîm.

Eger mirov fedî neke dikare her tiştî bike.

Di hilbijartinên meha Cotmeha 1991 an de, gelê me bi sed hezaran daket meydanan û vî carê xwest dengê xwe ji bo xwe bide, nebe dûvê kesekî û nekeve xizmeta hêzên reş.

Helbet gelê me di van hilbijartinan de, ji bo peydakirina çend bûrokratan nexebitiye. Di encamê de jî komeke welatparêz û demokratên Kurd, bi nasnameya (kimlik) xwe ya Kurdî ve hatin qebûl kirin û di (meclîsa TC) de cihê xwe girtin. Lê, çend mirovên nemerd jî, di rojên kampaniya hilbijartinê de lewlebaziyên xwe kirin, gotin "gelê me, emê di meclîsê de xulamtiya we bikin, emê dengê we bilind bikin û li pirs û problemên we xwedî derkevin".

Niha, çar mirovên ku em vî nameyê ji bo wan dişînin. Piştî xwe didin gel, îrade û vîna gel qebûl nakin. Dêrê wan bûye meqamekî bilintir, pereyên bêhtir, cihên xweştir, û teahudiyên mezintir.

Ho... mirovên ku dixwazin bi qedera gel bileyzin!

Wiha nabe.

Li pêşiya we, heta dawiyê rê girtiye.

Berî çend rojan mirovek ji welat hatibû, lîsteya navên şehîdên Newrozê da destê min. Hûn jî baş dizanin ew 103 mirov bûn. Dûre min ji xwe re ev hesabê ha kir:

Bi kêmanî kuştina 51 şehîdan dikeve ser milê partiya we ya "delal" û li gora wê pîvanê hema bêje her parlamenterekî SHP kuştina mirovekî dibe para wî, heta vî rojê hûn hîna ji SHP cuda nebûne, lewma gelê Kurd wê we weke qatîlên şehîdên xwe nas bike.

Tu kesekî dengê xwe nedaye we, ji bo hûn qerewatên xwe bişidînin, cihê xweş bikin û biryar û karnameyên kuştina Kurdan îmze bikin.

Xwiya dike, hûn hîna ehmeqên dîrokê ne. Jî Hasan Hayrî bêhtir hûn nikarin xulamtiyê ji dewletê re bikin, lê çi bi serê wî hat herkes dizane! Di Lozanê de jî hevalên we şêx û begên parlamentê, ji bo nav û meqamên xwe kuçiktiya İsmet "efendî" kirin. Niha jî hûn dixwazin jehra kurê İsmet û gemara SHP bi gelê me bidin qebûl kirin.

Ne vî yekê, hûn nikarin zikên xwe yê mezin jî tîr nanê hişk bikin.

Hûn li dûv çî ketine em dixwazin bizanibin.

Cudahiyên di navbera ANAP, DYP, TKP -sekte, MHP û yê din tev de jî, li hemberê gelê me çi ne?

Qet tişteke tune ye.

Her roj bombardîmkirina bakur û başûrên welat çiqasî prensîbên demokratîyê ne?

Di Newrozê de koalîsyon çiqasî demokrat bû?

Kuştina rojnamevanên mîna Cengiz Altun û Hafîz Akdemir çiqasî prossêsa demokratîyê xurt dikin?

Eger koalîsyon demokrat be pêwîst e em wêneyên Hitler û Franko li eniya xwe bixin.

Sembola vî koalîsyona ku, hûn xizmeta wê dikin, tabance û maskeya kontr-gerîlla ne.

Serok û birêvebirê kanal û mekanîzmeyên bi dizî dixebitin Erdalê we bi xwe ye.

Mesele ewqasî ne bi hewceyê siyasetê ye.

Hinek xîret û namûs lazim e.

Hûn bi dûv çî ketin em nizanin. Binêrin dema parlementariya klasîkî û bi wê yekê komkirina peran derbasbûye. Kesek nikare bi qedera me bilîze. Di siyasetê de gelê me fêrî dersa matematîkê bûye. Kî çi ye? Kî li kuderê ye? Kî çi dike? Hesabê kê çiqas e? Gel baş dizane.

Ji bo kumê bavê we û tiqtiqa kenê jinên we kesekî dengê xwe ne daye we.

De haydê, virde wirde ne hewce ye. Eger pozê we dişewite ecele daxwazname (dilekçe) yê xwe binivîsin, îstîfa bikin.

Şerê nav Turkeş û sosyal demokratan

MHP ya doh û MÇP ya fro bê deng û bê his e. Belê di bin re karê xwe dike û giş dafrayên stratejîk dagîr kirine.

Bi hezaran hevalbend û terefartên Turkeş ketine daîre û meqamên wezaretên dewletê.

Fikri Sağlar Wezîrê Kulturê ye. Di wezaretê Kulturê de zilamên Turkeş zêde hene. Haya Fikri Sağlar ji vê heye û di bin blokajê xwîrt de ye. Fikri Sağlar pîr bi ihtiyat û hêdî dixwaze ji van kadroyan qismekî jê biguhere.

Wezîrtiya Fikri Sağlar ji zû de û ji serî de li hesabê

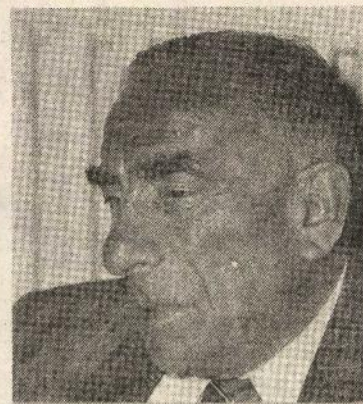
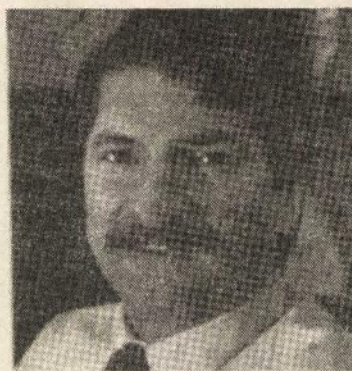
Turkeş û nijadperes û faşîstan nayê. Niha Fikri Sağlar raserî çavên xwe kirine û ji bin de li ketina wi digerin. Haya Partiya Demirel, DYP ji vê heye û ev plan li hesabê wan jî tê. Ji xwe di dema ku Fikri Sağlar butça Wezaretê xwe pêşkêşkiribû, butça wî bi rayên partiya Demirel nehatibû qebûl kirin.

Wezîrê Partiya Demirel û şîrkê partiya Fikri Sağlar vê dibêje: "Ne niha, belê meheke din wê hin kes ji hikûmetê bîn avêtin. Wê di hikûmetê de hin guhertin bibin. Belê ji niha ve ez karim vê ji we re bêjim ku ava serê Fikri Sağlar

li kelê ye. Fikri Sağlar xeletiyên mezin dike. Kadro û memûrên wezaretê diguhere. Herkesî davêje. Heyfa wan kesian, guneh e. Ew giş mirovên nasyonalîst û tirkperest in, tev ji me ne. Heta bi xizmetkarên odan davêje."

MÇP yî jî vê dibêjin: "Me ji bo avêtina Fikri Sağlar bi Demirel re soz û peyman çêkirine. Ne em bi tenê, belê DYP yî jî ji Fikri Sağlar ne xweş in."

Ji DYP'ê yekî din: "Ez Demirel nas dikim, ez ya dilê wî dixwînim. Wê hikûmetê biguhere. Ev guhertin dê zêdeyî texmînan firehtir bibe.

Turkeş û Sağlar

ji Fikri belê ji emelê wî em ne razî ne. Mirovekî bi hurmet e, gava ku serokê me Alpaslan Turkeş dibîne ji pêncî metro-yî bişkokên xwe digire. Em ji Fikri memnûn in, belê ji fikarên wî aciz in."

Zane ku hikûmet karê xwe nake, ji wî pê ve kes naşuxule."

Cihgirê serokê Partiya Turkeş MÇP jî vê dibêje: "Ne

2000 polîs girte ser çend hezar mirov

Hefteya çûyî serê sibehê 2000 hezar polîs girte ser taxeke Îstebolê. Navê vê taxê Küçük Armutlu ye.

Taxa Armutlu nêzîkî 20 salan e ku hatiye avakirin û bê xwedî û xezan e li Îstebolê.

Di wextê operasyonê de di nav polîsan û xelkê de şer derket, birîndar çebûn û hin kes jî hatin girtin.

Polîs yeko yeko li malan geriyar. Serokê Emniyeta Îstebolê Nejdît Menzîr ji

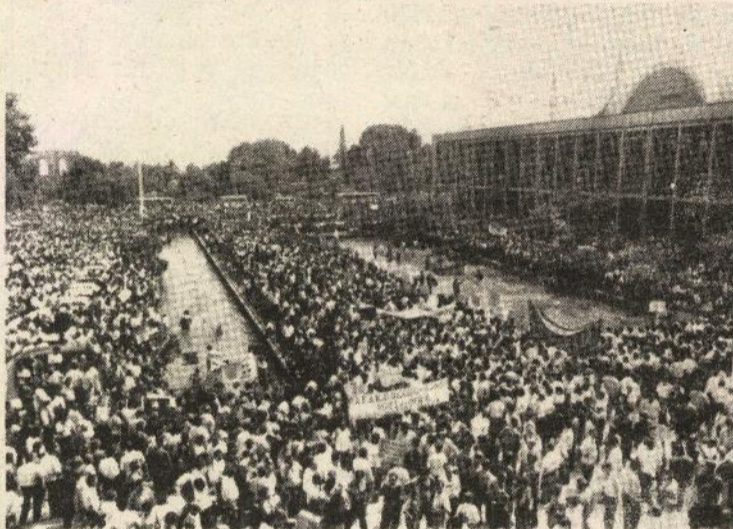
rojnamevanan re wiha got:

"Em dê li vir ji bo demeke wextî ji bo xwe mekteban bikin bargeh û warê seknê. Berî ku mekteb vebin em dê li cihekî minasib qereqolekê ava bikin. Em divê xelkê vê taxê ji bela rêxistinên siyasî rizgar bikin."

Li ser pîrsa rojnamevanekî Nejdît Menzîr ev jî got: "Çend tax û mehelen din jî hene wek vê taxê. Li pêş emê wan taxan jî safî bikin."

Li gora xelkê Küçük

Armutlu "Polîs rast nabêje, derewan dike. Ji bo ku belediye li vir tu xizmetê neke û taxa me bi temamî xera bikin ev operasyon çêkin. Me heta niha bê hejmar car dawê li belediye û meqamên dewletê kiriye ku xizmetê bînin taxa me, belê kes naxwaze serê xwe bi me re bêşîne. Dewletê em ji bîra kirine û bi ser de jî niha mahnan çêdike da ku xaniyên me bi ser zarok û malên me de hilweşîne."

Meşa memûran

Hefteya din li Enqera memûran ji bo mafên sendîkayî û grevan mitîngek li dar xistin. Piştî bi çend rojan roja sêşemê zêdeyî hezar memûr bi dû meşeke çendrojî de xwe gihandin Enqere. Li Enqere ji hawîrdor xebatkar û memûr ketin nav meşê û hejmara memûran ji 10.000 an derbaskir. Berî memûr têkevin Enqere li Sincanê polîsan erebên memûran sekinandin û di nav memûr û polîsan de şer derket.

Di şer de gellek memûr û beşdarên mitîngê birîndar bûn û hin kes jî hatin girtin.

Di mitîngê û meşa memûran de çend mebûsên SHP'ê û Mebûsên Partiya Keda Gel Mahmut Alınak û Orhan Doğan jî amade bûn.

Mebûsê SHP Salman Kaya ev got: "Ez jî di nav de li dora 300 kesî heqaret xwarin û dehf û pêhn dîtin. Serê hin kesan şikest û polîsan bi copan li hin kesan xistin."

Memûran dewlet protesto kirin û di nav sloganên wan de ev jî hebûn: "Ma ne bes e ji terora dewletê re."

Mitîngê û meşa jî Îstebolê heta bi Enqere ji 52 sendîkayên memûran hatibû saz kirin.

Li Başûrê Kurdistanê televîzyona kurdî

Kanalên televîzyona kurdî dibin çar. Heta niha televîzyona kurdî bi du kanalên weşan dikir. Niha dibin çar kanal. Kanalên ewil yê yekîtiya Niştîmanî û Partiya Demokrat û Kurdistanê Iraqê bûn. Niha li van herdu kanalên kanalên Samî Abdirehman û Partiya Îslamî jî zêde dibin.

Kanalên yekîtiyê û ya partî rojê 7 saetan bi kurdî û erebî program çêdikin. Televîzyon bi xwendina quranê dest pêdike. Programên televîzyonê bi pirranî xeber û şîrove ne. Filîm bi pirranî tirkî û erebî ne.

Me lêxistin û felaqe navê

Xwendevanên lîse heqê xwe dixwazin. Li hember lêxistin û zora mekteban in. Xwendevan dixwazin xwediyê heqê xwe, gotina xwe bin. "Îdare mekteban li me bi çavên mirovan nanêre." Xwendevanên lîseyên Özel Şenol, Özel Işık û Haydarpaşa Meslek lisesi kampanyeke înzeyan vekirine. Heta niha ji hejmarek lîse li dora 400 xwendevanî beşdariya vê kampanyayê kiriye û înzeyên

xwe avêtine binê wê. Bi navê xwendevanên Sibel Öz û Özel Işık vê dibêjin:

"Li Tirkîyê xwendegên bûne şîrketên bazirganî û tîicaretê. Xwendegên û xwendevan di bin zoreke mezin de ne. Xwendevan kirine robot, kirine mirovên ku nafikirin. Xwendevan çavgirtî ne û fêrî îtaeta bi Quranî bûne. Zoreke xerab li ser me heye, ev zor gerek rabe.

Xwendevanên lîse (bekelorya) Yavuz Işık jî vê dibêje: "Piştî salên 80 an îdareyên mekteban xwendevanên lîse apolîtîk û pasîv kirin. Em vê rewşê nema qebûl dikin, em dê li hember vê neheqiyê derkevin û em komik û civatên xwe damezrînin. Xwendevanên lîseyan divê ji yê ûnîwersîtan jî zûtir xwe bidin hev û komelên xwe çêkin, lewra li xwendegên lîse zor girantir û meztir e."

Pirtûka weşanxana Beybûn ya yekemîn hat komkirin

Qedexekirin û komkirina pirtûk, kovar û rojnameyan domdike. Roj tune ku pirtûkek an jî kovarek neyê civandin, roj tune ku nivîskarên pirtûkek an jî berpirsiyarê weşanekê ji ber raman û fikrên xwe demekeve dadgehê.

Ji bo ku pirtûk û rojnameyên serbixwe neyên xwendin, çî ji destê dewletê tê dike, her cure astengî ji wan re derdixe û rê li wan digire.

Bi navê Beybûn weşanxana

neyek berî demeke kurt vebû û dest bi weşandina pirtûkan kir. Bes pirtûka wê ya yekemîn hate komkirin. Li ser vê astengiya ku dewlet ji weşanxanê re derdixe, Midurê weşanxana Beybûn, İbrahim Kureken wiha peyivî: "Weşanxana me hêj di gava xwe ya pêşî de rastî qedexeyan hat. Pirtûka Ekrem Cemil Paşa ku bi navê "Muhtasar Hayatım" ji teref weşanxana me ve hate çapkirin pirtûka me ya yekemîn bû û hat komkirin.

EKREM CEMİL PAŞA

MUHTASAR
HAYATIM

KEMALİZME KARŞI KÜRT AYDIN
HAREKETİNDEN BİR YAPRAK

Beybun Yayınları

Avahiyeke neteweyî: HEVKOM

● Îro li Kurdistanê malek nemaye ku kes jê nehatibe girtin an şehîdkirin. Dijmin, dixwaze şer bike şerekî sivil û berê xwe daye gel ku qir bike. Îro di zîndanên de cih nema ye. Ji ber vê yekê çepera xebata HEVKOMê roj bi roj fireh dibe û li tevê welat, ji her derdorên kesên ku mirovên girtiyan an şehîdan in, bi HEVKOMê re dixwazin têkiliyan çêkin û alîkariya wê bigrin

Servan

HEVKOM; bi armanca nasdana doza mafdar a kesên ji bo Kurdistanê şehîd ketine û bûne dîliyên di destê dijminan de, herwiha bi armanca hevgerîna di navbera malbatên şehîd û girtiyan de, di meha yekemîn ya sala 1991 an de hatiye damezirandin û ji wê rojê heta îro ji bo mafên mirovatiyê ya gelê Kurd kar û xebatê dike. Ji ber ku şertên li welat ji bo avakirina komeleyek wiha ne rind bûn, ev komele li derveyî

îşkenceyan ji aliyên canî û giyanî bigihên saxiyên xwe, xebatê datîne pêşiya xwe.

HEVKOM; parastin û perwerdekirina zarok û jinên li Kurdistanê, ku ji ber mirovên xwe yên şehîd û girtî bûne rûberê pîkolyên dewletên dagîrker û ziyar (zîzar) girtine, xebatê ji xwe re delamet dizane.

HEVKOM; dûvketina li gora hoyên navneteweyan birêvebirina cengê li Kurdistanê, xebata di pîrsa gelê sivil de ku ji ber êrîşên dijminan

mirovên dixwazin hevkarîya gelê Kurdistanê bikin e.

HEVKOM wek ku me li jor armancên damezirandina wê rênîşan da, li ser van armancan ev zêdeyî salekê kar û xebata xwe didomîne. Di nava vê kar û xebatê de derkete ber çavan ku xwedîderketina malbatên şehîd û girtiyan incax bi xwedîderketina gelê Kurd dikare pêk bê, ji ber ku dewleta dagîrker pîkolyên xwe li ser her kesên Kurd dike. Îro li Kurdistanê malek nemaye ku kes jê nehatibe girtin an şehîdkirin. Dijmin, dixwaze şer bike şerekî sivil û berê xwe daye gel ku qir bike. Îro di zîndanên de cih nema ye. Ji ber vê yekê çepera xebata HEVKOMê roj bi roj fireh dibe û li tevê welat, ji her derdorên kesên ku mirovên girtiyan an şehîdan in, bi HEVKOMê re dixwazin têkiliyan çêkin û alîkariya wê

mirovahiye xwedî derkevin.

Wek ku tê zanîn neheqî û qirkirinên ku li ser serê gelê Kurd dibe, ji aliyê dewleta Tirkiye û rojnameyên tirk tîrî veşartin û rast nayên ser ziman. Di vî warî de HEVKOM bi riya tîkiliyên xwe yên bi gel re rastiya van derdixîne der û bi cîhanê dide nasdan û li ser mafên wan disekine.

Li derveyî welat û bi pirranî li bajarên Ewropa tîkiliya HEVKOMê bi gellek avahiyan mafdarên demokratîkî û mirovahî re heye. HEVKOM bi riya van tîkiliyan dengê gelê Kurd digihîne derveyî welat û li dergeha van avahiyan li mafên wan mirovan dipirse. Her roj tîkiliyên xwe yên di vî warî de xwirtir û firehtir dike ku karibe berhemekê kom bike.

HEVKOM di xebata xwe de arşivek dewlemend ava dike. Di vê arşivê de nav û sûretên şehîdan û navnîşanên malbatên wan heye. Gelek malbatên şehîdan, ji HEVKOMê dikarin sûretên şehîdên xwe bigrin, an di derheqê şehîdbûna wî de zanebûnê bigrin an jî bi alîkariya HEVKOMê jiyana mirovên şehîd di rojnameyan de binin ser ziman.

Li derdorên Kurdistanê berpirsiyarên HEVKOMê di

Kurdistanê qirkirinan dikin (wek Newroza îsal), HEVKOM li gellek bajarên Ewropa civînan, semîneran, roportajan... li ser van bûyeran çêdike û di derheqê zilma dijmin û rewşa gel de naskirin dide.

Bi pirrayî welatparêzên li bajarên Ewropa dijîn alîkariyeke xwirt didin HEVKOMê û

HEVKOMê ve alîkariyê digihîne malbatên şehîd û girtiyan. Wekî din HEVKOM şevên bîranîna şehîdan saz dike. Gellek kesên welatparêz di van şevan de tîne cem hev û bêşa maddî û giyanî (manevî) dikin. Şeva bîranîna şehîdan a yekemîn li bajarê Hannoverê îsal pêk hat. Di vê şevê de zêdeyî 7 hezar kes kom bûn. Ev kombûn di nava Kurdan de tîkilî û baweriyek xwirt ava dike. Yekîtiya gelê Kurd û hevgerîna gelê Kurd xwirt û bilind dibe. Peryên ji van şeva kom dibin bi destê HEVKOMê li malbatên şehîd û girtiyan belav dibe û ev jî di nava gel de nîşan dide ku gelê me ne bêxwedî ye û bi vê gel hîn bêhtir bi şoreşê ve tê girêdan.

Gellek mirovên ku dixwazin alîkariyê bi malbatên şehîd û girtiyan re bikin bi riya nameyan an bi telefonan li

Girsên gel di şeva HEVKOMê de ji bo bîranîna şehîdên Kurdistanê tev bi hev re û bi yek dengî bawerîya xwe tînin ziman

welat li Almanya, bajarê Boxim (Bochum) ê hate damezirandin, lê bi xebata xwe ya kûr û fireh destê xwe dirêjî her derdorên welat kir û heta îro xwe gihandiye pirranîyê malbatên şehîd û girtiyan û wekî din di nava Kurden li Ewropa û cîhanê belav bûne de jî xebatek girîng û heja dike.

HEVKOM; di bernamêya xwe ya damezirandinê de bîngehê xwe wiha rênîşan dide:

HEVKOM; bê ku cudahiye di navbera çar parçeyên Kurdistanê û partiyên li Kurdistanê bike, xwedî li hemû kesên ji bo Kurdistanê şehîd dikevin, dibin dîliyên di destê dijminan de û malbatên wan derdikeve.

HEVKOM; alîkariya malbatên şehîd û girtiyan ji aliyên dîringî (maddî) û giyanî (manevî) ji xwe re delamet dizane.

HEVKOM; xebata di riya pîrsgerêk û divêtiyên girtiyan di zîndanên de û şopandina îşkenceyan û tewanên li hemberê mirovahiye yên din, ji xwe re delamet dizane.

HEVKOM; ji bo goriyên

dikeve nava rewşeke perîşan û pêkanîna pêdiviyên wî, ji xwe re delamet dizane.

HEVKOM; girêdayî bi armancên damezirandina xwe ve, di qada navneteweyan de pêwendiyên bi rêxistina Xaçê Sor "Amnesty International" rêxistinên mafên mirovan, saziyên olî (dîni) û berpirsiyarên wan re, ango bi sazî û kesên xebatên civakî û mirovahî dikin re, ji xwe re delamet dizane.

HEVKOM; saziyeke girseyî û demokratîkî ye.

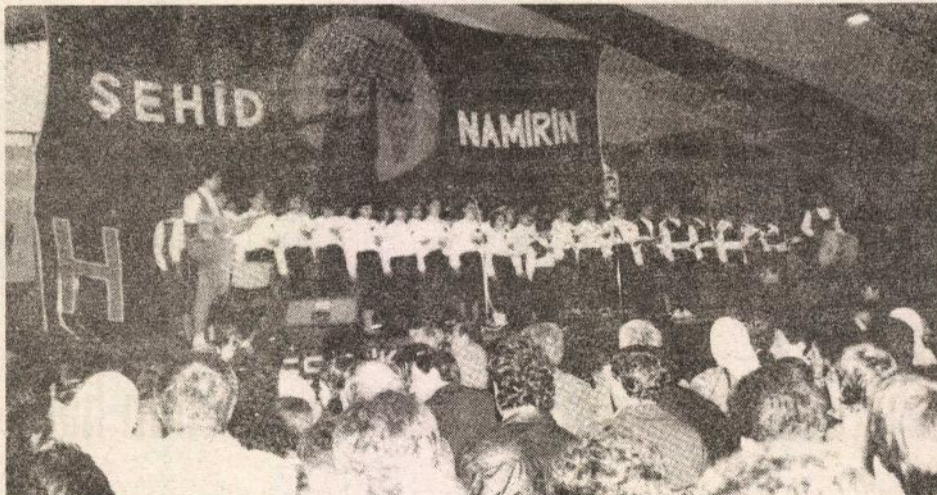
HEVKOM; bi armancên mirovahî damezirî ye.

HEVKOM; rêxistineke her kesekî ye, ku bê cudahî di navbera birên welat û partiyên li welat, xwedî li Kurdistanê, şehîd û girtiyan vî welatî derdikeve.

HEVKOM; rêxistineke her kesekî ye, ku bê cudahî di navbera welatan û neteweyan de, xwedî li mirovan derdikeve û xebata ji bo mirovahiye daniye pêşiya xwe.

Xwedî derketina li HEVKOMê, xwirtkirin û nasdana wê, delameta hemû mirovên ji Kurdistanê û

Di şeva Hannover de koroya HEVKOMê û bi hezaran kesên Welatparêz bi hev re Marşa Neteweyî ji dil û can gotin

bigrin.

Ji ber ku dijmin, bi zordestiya xwe welat li gel kiriye zîndanek cehelemî, gelek mirovên Kurd ji welatê xwe dûr ketine û li metropolên Tirkî an li yên Ewropa belav bûne. Gelek ji van kesên jî zilma dijmin dîtine, yan di zîndanên re derbas bûne, yan mirovên wan di zîndanên de hene û yan jî xwediyê şehîdan in. Ev kesên wiha jî tîkiliyên xwe dixwazin bi HEVKOMê re çêkin û bi alîkariya HEVKOMê li mafên xwe yên

nava gel de hene û ew her roj ji Komeleya Merkezî ya HEVKOMê re malûmatên bi xebata wê ve girêdayî dişînin û wekî din resim, film, wîdeo, kaset an dokumantên di derheqê qirkirin, malxerakirin, talankirin, şewitandin, îşkence, zilm, sirgûn... hwd. kom dikin û dişînin. Ev dokumantên ku tîrî HEVKOMê, li vir nushayek dikeve arşivê û yên din li gora girîngiya wan li cîhanê tîrî belavkirin, di vî warî de propagande û nasdan çê dibe. Dema ku dewletên dijmin li

HEVKOMê digerin û di vî warî de zanekirinê dixwazin. Kesên ku bixwazin alîkariyê bikin, numere ya konto ya HEVKOMê ev e:

HEVKOM, SPARKASSE BOCHUM, KONTO Nr. 14-31-70-900 BLZ: 43050001

Telefon a HEVKOMê (ku ji Tirkiye an ji Kurdistanê bigerin) 49-234-54 12 45

Navnîşana HEVKOMê: VON GALL STR.2 4630 BOCHUM 1 RIEMKE DEUTSCHLAND (ALMANYA)

Dayîkeke kezebşewitî, dayîka Kurdistan Hindo:

'Şoreşa Kurdistan jinê diguherîne'

- Weke her dayika Kurd bi malbata xwe ve min ji nesîbê xwe ji kotekiya dewletê standiye, lê ez bi vê yekê ne poşman im ez şanaz dibim, ger min nesîbê xwe ji kotekiya dewletê ne standiba minê ji xwe fihêt bikira, min ne xwe nasdikir û ne jî neyarê xwe ez bi vê yekê hêj geştir, bi serkeftinê xemilandî, bi bawer û xwedî rûmet bûme...
- Heya em negihîne heq û mafên xwe, em negihîne serxwebûn û azadiyê, emê kole û reben bin, lê dilê min bi vê yekê zehf xweş e. Gelê me îro li dijî vê zilm û kotekiyê rabûye ser piyan, ez bi vê yekê dikevime govendê û dilanê dikim. Zarokên me bi mêranî rabûne ser piyan ez bi vê yekê gellekî şanaz dibim. Ez herime goristanê jî ez çav girtî naçim.

Dema ku ez li gundê Kurdistanê bûm ev zilm min dît, îro li Mersînê jî kotekiyê li me dikin, her roj digirine ser malên me tu hizûr ji me re nehiştine

Dayîka Hindo (li aliyê çepê) di grevêke birçibûnê de.

Dayika Hindo, tu çend salî yî?

-Kurê min salê emrê me ne weke mirovên serbixwe ne, meh û salên me ne hatiye kifş kirin, lewra dîroka me nehatiye nivîsandin ji hezar salan ve em kole û bindest in, em di navbera xwe de dibên "filano di dema Berfa Sor de hate dinê, bêvano di wexta ku Îngilîz ketin Kurdistanê, an jî di wextê Serhildana Şêx Seîd, Simko, Rewandiz, Zilan û Mehabadê de ji dayika xwe bûne. Bi kurtayî lewma di dîrokê de tiştekî me nehatiye nivîsandin em salên xwe jî rind nizanin, lê ez texmîn dikim min teqîba 50 salî kirî ye.

Tu li ku derê dijî bi kurtasî tu dikarî ji me re behsa jiyana xwe û malbata xwe bikî?

-Beriya 7-8 salan ez li gundekî Nisêbînê dimam zilamê min beriya 23 salan bi êşa zirav ket û mir, ez li ser zarokên xwe sekinîm min dev ji wan berneda. Li gund jiyana me bê mecal dihate domkirin, tiştek di destê me de tunebû ka ez zarokan pê xwedî bikim ji ber vê yekê me berê xwe da bajarê Mersînê.

Beriyê şerê çekdarî ku li Kurdistanê dest pê bike jiyana û rewşa jina Kurd çawa bû, îro tu çawa dibînî?

-Kurê min, ma beriya şerê çekdarî jiyana û rewşê jî jin û keça Kurd re hebû? beriya têkoşîna neteweyî, jin û keçên Kurd tev pirtosekî bûn, destê wan li ber rûkê wan û serberjêr bûn, gellekî xêşim û nezan bûn, fihêtekî û bê gotin bûn, te digot qey Xwedê keç û jinê Kurd ji kar û xebata malê re tenê daye, ji şuştina cilkan re, ji çêkirina xwarinê re, li ser tenûran, li ber tifikan, li nava rez û bexçe û

bindest ê zilamê xwe bûn, ji ber vê yekê jî, ji bûyerên cihanê serwest nûnbûn.

Belê îro bi destpêka Têkoşîna Neteweyî tu cudabûn di navbera jin û mêr de nemaye, îro keç û jinên Kurd dîtî û ramanên xwe bê tirs, bê fedî serbixwe tînin ziman. Rewş û jiyana bi serkeftinê roj bi roj bi rûmetî dixemilînin.

Li gor baweriya te di têkoşîna neteweyî de pêşketina jinan, jî mîrên Kurd zehfir çêdibe an na?

-Belê, belê kurê min bi serê te em ji kur û mîrên Kurd kezebşewitî in. Lewra ji destê neyar, bi jin û keçitiya xwe me zehfir kişandiye, dilê min disoje kurê min, ku ez kul û derdê xwe ji te re bêjim pirtûk têrê nakin, lê mixabin ez çibikim, tiştekî me nehate nivîsandin, ecnebî Ewrûpî li ser me dinivîsin, em diherin ji wan pirtûkan diqirin û dîroka welatê xwe ji wan hîn dibin, bê ev çiqasî şerm e, çawa mirov çand, huner, wêje û dîroka welatê xwe ji biyanîyan hîn bibe.

Tu û bi malbata xwe ve we çî kotekiyê ji dewletê ditiye?

-Weke her dayika Kurd bi malbata xwe ve min jî nesîbê xwe ji kotekiya dewletê standiye, lê ez bi vê yekê ne poşman im ez şanaz dibim, ger min nesîbê xwe ji kotekiya dewletê ne standiba minê ji xwe fihêt bikira, min ne xwe nasdikir û ne jî neyarê xwe ez bi vê yekê hêj geştir, bi serkeftinê xemilandî, bi bawer û xwedî rûmet bûme...

Ji malbata we mirovên şehîd an jî girtî hene?

-Bê hesab e. Di sala 1991 an de li herêma Mêrdîn li navçeya Nisêbînê birayê min Zerdest, pismamê min Salih

û Smaîl şehîd ketin. Di sala 1990 an de li Iraqê Ahmet Abdulkerim, Mahmut Xelîl û İbrahim Xelîl li girtîgehê faşîstê Sedam her sê pismamê min bi kotekî qetilkirin, sala 1990 an de li Bexdayê Osman Hisên, Ahmet Hemdîn û Ahmet Hiseyn leşkerê Sedam mekîne li van her sê pismamên min qelibandin, qetilkirin. Kurê min ma ezê çî ji te re bêjim, ezê çî nebêm, kul û birînen min giran in û xelas nabin, lawo xwedê zilm û kotekiya dewleta Tirk û Ereban bi ser kesî ve veneke.

Dema ku ez li gundê Kurdistanê bûm ev zilm min dît, îro li Mersînê jî kotekiyê li me dikin, her roj digirine ser malên me tu hizûr ji me re nehiştine.

Ev kotekî tu dibê heyantî kengê wê dom bike?

-Heya em negihîne heq û mafên xwe, em negihîne serxwebûn û azadiyê, emê kole û reben bin, lê dilê min bi vê yekê zehf xweş e. Gelê me îro li dijî vê zilm û kotekiyê rabûye ser piyan, ez bi vê yekê dikevime govendê û dilanê dikim. Zarokên me bi mêranî rabûne ser piyan ez bi vê yekê gellekî şanaz dibim. Ez herime goristanê jî ez çav girtî naçim.

Li metropolê jiyana û rewşa pîrekên Kurd tu çawa dibînî?

-Lawo, ma wê rewş û jiyana me çawa be, hew bi nav tenê tê gotin jiyana, mirovê bindest û kole be ew jî ku zane jiyana çî ye kurê

min, me jiyana ne ditiye heyantî ku em zanîbin bê jiyana çî ye, lê belê rewş diguhere, pêşketin çêdibe, em Kurdên li metropolê li hev dibin xwedî, li hev pirs dikin û di tifaqê de ne. Wekî din jî bi rastiya xwedê em li bajarên Tirkî cêrî, rênçerî û xulamtiya dewlemendê Tirkî dikin. Zikekî têr û dehên birçî em rojên kotekiyê derbas dikin.

Yanî tu dibê dewlet ji berê ve kotekiyê li her mirovî dike?

-Na, na kurê min dewlet kotekiyê li mirovên bi rûmet, li mirovên welatparêz dike. Dewlet wê çima kotekiyê li mirovên weke xwe bike, dewlet, wê çima kotekiyê li sîxûr, dehqîk û yên xwe firotî bike?

Ji bo çî hûn li welatê xwe najîn, sedemê qetandina gelê Kurd çî ye ku derketine metropolê?

-Weke ku min anî ziman em ji bêmeçalî derketin kurê min. Li Kurdistanê cihê kar û xebatê kirine lédanxane.

Li pêş de hûn dixwazin veqerine welatê?

-Çawa em naxwazin kurê min, bi serê te bi şev û roj, bi kêlî û saetan çavê min li riya welatê e, kezeba min şewitiye. Gelê Kurd tev dixwaze ku di demek nêz de em veqerine welatê, ez bawer im ku ew roj jî nêz e...

Tu qet ketiyî rojiya birçibûnê?

-Belê.

Kengê, çend caran, ji bo çî?

-Ez sê caran ketim rojiya

birçibûnê, her sê caran jî li bajarê Mersînê, cara yekemîn 7 rojan ji bo hêsîrên şoreşê bû, cara duyemîn 9 rojan domkir ev jî li hember riknê 125 a bû ku ji ser hêsîrên şoreşê were rakirin, ya sêyemîn jî li dijî koçkirina hêsîrên şoreşê bû ku koç kirin girtîgeha Eskîşehîrê, 14 rojan ez ketim berxwedanê.

Mirovên di berxwedanê de ji jin û mîrên kîjan pîrbûn?

-Di destpêkê de mîr di berxwedanan de ji me zehfir bûn, lê di berxwedana sêyemîn de me da pêşiya mîran hejmara me ji wan pirtir bû.

Tu bêtaqetbûna birçibûnê bi te re çêbû?

-Ez qet bê taqet neketim û xwarin nehate bîra min. Êsîrên şoreşê di bin darê kotekiyê de bin û bila birçibûn were bîra min, ma qey ez ji wan çêtir im, bila canê min bibe gorî wan...

Mirin ne dihat bîra te yanê tu xofa mirinê bi te re çênebû?

-Ev çî gotin e, kurê min, bi serê te heyantî îro jî mirin nehatiye bîra min û ne di bal û xeyala min de ye.

Tu xwestinê te ji rojnameya Welat hene?

-Ez gelekî şanaz bûme, ez dibêjim incex bi zimanê xwe mirov karibe kul û birînen xwe bîne ziman, Rojnameya Welat valahiyek gellek mezin da dagirtin, ez gellek silavên xwe yên germ û ji dil ji nivîskar û xebatkarên rojnameya Welat re bi rê dikim... destê pêxember li piştê we be kurê min.

Hevpeyvîn: Ş. Arjen

Çare çi ye?

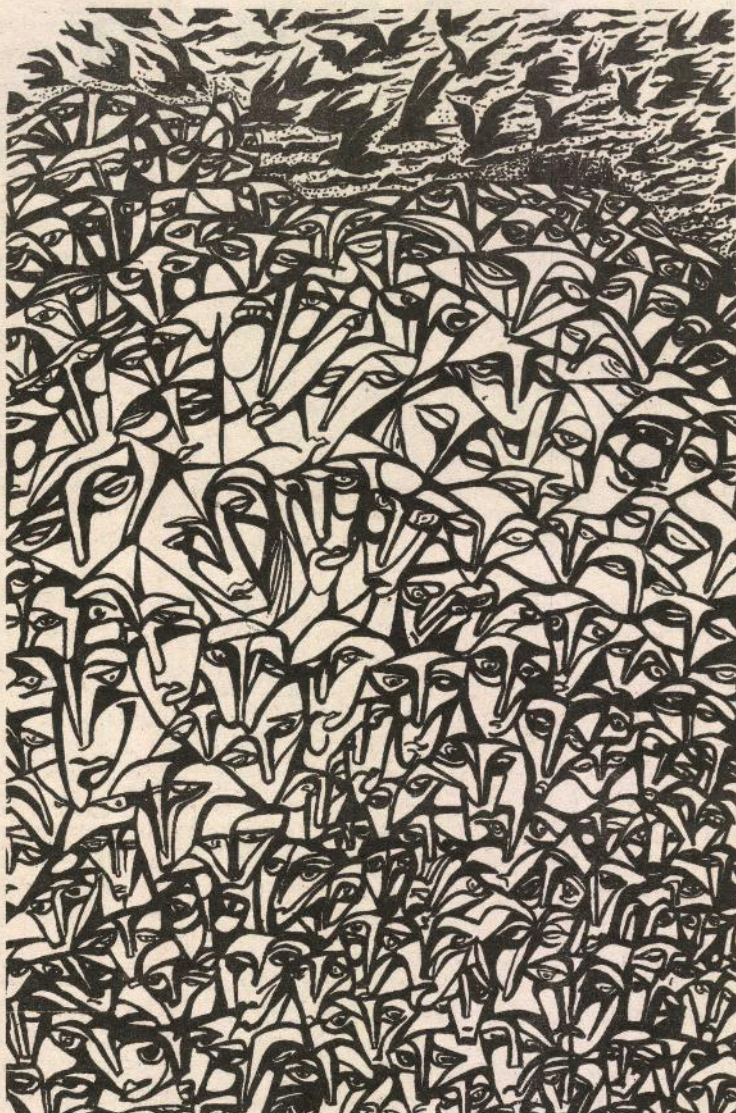
Dilbixwîn

Em ji çareyê ve destpê bikin... Çare çi ye? Ew çareya ku ev 4 hezar sal in me xwe di nava çarçova wê de fetisandiyê û li hember biryarên wê yên hovane destgîrêdayî û çavşikestî mane. Ew çareya ku hinekan jêdera wê bi jor ve girêdidan û digotin: "Wilo li ser eniya me hatiye nivîsandin, divê em xwe bitewînin, piştî xwe xûz bikin û bipejirînin." Wey li min û vî "bextê reş"! Me çima wilo xwe dixapand, bi xwe dikenîyan û histûyê xwe didan bin kêreke tûj, ku hinekan di bin gelek navan de em pê şerjê dikirin, ji bo çi em di dîrokê de bûbûn û bûne berxê ber kêrê?!

Dîroka me, destaneke diramatîkî ye. Li aliyekî lekeyên xwîne li ser kevîr û zinarên pêdar, li aliyekî stem û stemkariya axa û begên hevxebar, ên ku ji bo

nîşana bêrûmetiyê bi singa xwe ve daleqînî û siltanên Osmaniyan û mîrên Ereban razî bikin, hebûn û nîrxên me di bin simên hespên

mîna maran di erdê re dixuyîyan, riswa dibûn û heyvê ji şerman re xwe di bin enîşka ezmanan de vedişart.

Wêno: Rebwaz Sald

"Tîpên Hemîdî" de perçîandin, li aliyekî nale-nala dayikên porsipî, yên ku di jiyana xwe de difetisîn û li zayîna xwe poşman dibûn, şîr digêrandin, lorîk digotin û pêlên xwîne li ser her du dêman radibûn û dadihatînin... û li aliyekî hawar û fixana keçikên bedew, ên ku gulî

gelek in, bîyî hukumdariya we em nikarin xwe îdare bikin... tê çi wateyê? Ne tenê ev; Yadîgareke din jî pêşkêşî Sultan dike, pirtûkekî bi navê Heşt Buhûşt dinivîse. Di wê pirtûkê de pesnê heşt Siltanên Osmanî dide. Êdî hefsarê me da dest Siltanê

XAYÎNÊN DÎROKÎ

Belê, li aliyekî berxwedana egîdên Kurd û li aliyê din jî nokeriya azep û nemêrên Kurd. Tu gel mîna me di koçberên dîrokê re derbas nebûne. Tu kesan jî mîna xayîne dîrokî, mîrê Bedlîsê mirdal Îdrîsê Bedlîsî Kurdistan û civaka Kurd nedaye ser tepsîyeke zêrîn û pêşkêşî Siltanê Osmanî (Yawûz-sedsala 16) nekirine. Gelo, gotina Îdrîsê Bedlîsî bi Siltan Yawûz re: "Li jor xwedê heye, li jêr hûn. Siltanên me hûn in, em Kurd nabin yek, êlên me

berber, ku çend sed sal di ser wan re derbas nebûbûn dema ji lawir û heywanan hatibûn qetandin. Belê di dema hovîtiyê de jiyana dibûn, tevî ku koçber gihîştibû feodalîzmê jî. Em dirêj nekin, çendî dirêj bibe wê ewqas bêhna genî jê we re. Dewleta Tirk jî (ya niha) zora Siltanên Osmanî ji xwe re kiriye çeka desthelatîyê.

QEDER

Wey mala wê qeder û çareyê bişewite! Dîne me yê Zerdestî bi darê zorê ji dest me girtin û pelixandin û em kirin misilman, me got li ser eniya me hatiye nivîsandin qeder e. Osmaniyan û Sefewîyan li ser xaka welatê me şer kirin û xwîna me rijandin, me got qeder e. Kurdistan di Qesra Şêrîn de kirin du perçe (1639) me got qeder e. Bi dehan qirkirin û kujtargeh bi navê dîn, êl û nijadan li dijî me bikaranîn me got qeder e... û Kurdistan kirin çar perçe û li her perçeyekî kesbûna me di bin piyan de hênciqandin, em kirin Tirk, Ereban... û Faris, dîsa me got "Ev qeder e! Na, na..! Eger ev çare û qeder be, sed nifir û nifirîn lê we re.

ÇARE TÊKOŞÎN E

Êdî baz di qefesê hilnayê, divê wê merbenda nemerdiyê ku heya niha li dora histûyê wî hatiye gerandin biqetîne û bi azadî her du baskan li ba bike.

Karwanê azadiyê dest bi rêveçûna xwe kiriye. Çeka tolhildana salan hilgirtiyê, lêdide, lêdixe û rûyê dîrokê yê reş dipertîne. Xwîn xwe di çavên me re davêje, nema dil xwe li ber sînorên sebir û hedarê disekinîne. Kesên ku nizanin nan bixwin jî, bûne xwedî dewlet û alên wan di nava alan de pêl didin, wiha nabe, ev e me çeka xwe hilgirtiyê, çi bi zorê, çi bi aşî, hestiyên me rizîn bes e! Gelo, ji vê bêrûmetiyê bêhtir?!

Çare çi ye? Em gelekî doş bûn, me li gelek deriyan xist, em ji gelek kesan re jî bûne azep û xulam, dîsa jî me çare ji vê derdê xwe yê giran re nedît. Ji lewre em xwe bi rext û fişekan dixemilînin, çavekî dadigirin, nîşan dikin... Kuleh û şebqeyên mehmetçîkan difirînin, mafê me ye, em dixwazin welatê xwe paqij bikin... êrîş dikin û dibêjin: "çare ev e!"

XAÇEPÎRS

Amadekar: Rasto Zilani

Çeperast:

1-Pêşnavê damezrand vanê Elfabî kurdî lafînî, wênê de dîtin/ Mizgeft Erebbîrîyan dibêjin/ Birayê dê, ne bav Celebekî

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												

gore, ji çerm/ Kinca ji bo baranê 4-Erd, cih, war/ Hatina ji kirê 5-Ol/ Sembola Rûbîdîûmê/ Yan, yaxût/ Heta, heya 6-Bi zimanê biyanî tevger, liv 7- Sembola Sodyûmê/ Pêşkêş 8-Banga ga 9-Celebek enstrûman ya bi nefes/ Cîlwe 10-Cihê ka lê tê dagirtinê/ Sembola Selesyûmê

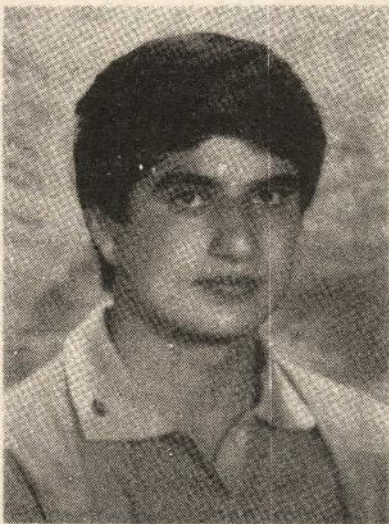
Serejêr:

1-Pûşî, egal 2-Navê welatekî/ Bersiva negatîv 3-

Destûmameya porvanan/ Pîs, ne rind 4-Namûs/ Tiştên di îro de, rojane 5-Qerar 6-Celebekî cil ku ji hirî çêdibe/ Masûre, tiştê ku li ser tayîk an jî qablo tê pêçandin 7-Berhemê rezan/ Kesê xerîb 8-Li Hindîstanê mûr/ Li Tirkiyê navê bajarekî 9-Evîndar, dildayî 10-Serok, fermanîdar 11-Bi erebî av/ Plaqa Misrê 12-Li Efrîqaya Bakûr navê qebîlekî, bi piştgiyariya sipiyên êrîşên dijwar û qetlîam li hember gel dikin

BERSÎVÊN XAÇEPÎRSA HEFTIYA ÇUYÎ:

Çeperast: 1-Ragihandin 2-Adar/ Sar/ Doz 3-Peron/ Mam/ La 4-Ema/ Arînî 5-Nîvek/ Hakî 6-In/ Nîv 7-Nûr/ Mî 8-Bon/ Bîr 9-Azîlet 10-Ararat
Serejêr: 1-Raperîn/ Fa 2-Adem/ Nûbar 3- Garan/ Roza 4-Îro/ In/ Nîr 5-Navîn/ La 6-As/ Rev/ Bet 7-Namik/ Mît 8-Dran/ Mîr 9-Mîh 10-Nd/ Na 11-Ol 12-Azadî

İçris Yıldız

Zincîra koletiyê

Ey gelê Kurd de rabin dest bidin hev Çavê xwe vekin Ji vê xewa bînamûsî şiyar bin Van canfeda û şehîdan bibînin Mahmut, Xelat, Amed, Lokman, Serhat, Hogir, Veysi, Tewfik Nisêbîn bi xwîna xwe avdan Rê pêşme kirin rabin bidin pey şopa wan Zincîra koletiyê bişkînin Wext wextê serfiraziyê ye, wextê azadiyê ye Em we tu cara ji bîr nakin Hûn di dilê me de ne Hûn şerên çiya ne, hûn gulên Kurdistanê ne.

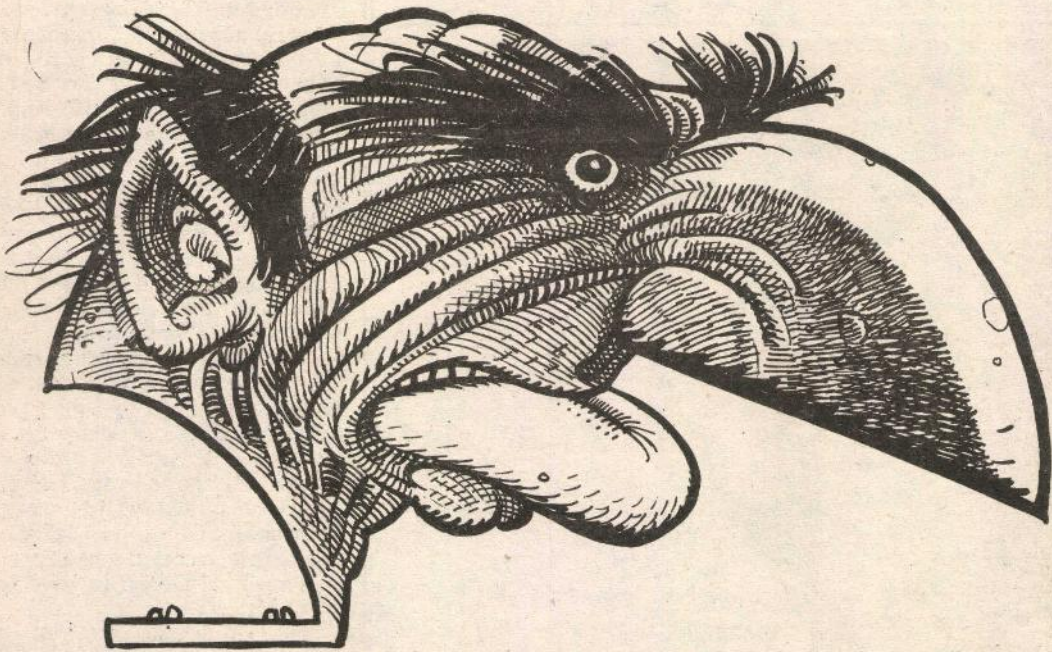
Ji Nisêbînê xwişka hevalê Mahmut Leyla Yıldız

NEQUŞK

Amadekar
Aram Çem

Ê ku ji xwe re dost be, bi herkesî re dost e.

Seneka

Turkeş û Ermenîtiya APO

Gurê pîr û nîjadperestê kevin Turkeş, berî çend rojan ji hevalbendê xwe re gotiye. "APO Ermenî ye." Xeberdana Turkeş di rojnama **Bugün** de derket. Li gora ku rojnamê nivîsiye, gurê pîr, wilo gotiye: "Hûn PKK zanin. Serokê wê, Ermenî ye û navê wî Artîn Agopyan e. Navê xwe guhertiye û kiriye, APO." (Bugün, 14.6.1992)

Ev bû gelek caran ku Turkeş, dibêje: "APO Ermenî ye." Ez dibêjim, Turkeş henekan dike. Ku henekan neke, xurufiye. Ku ne xuruff bûna, digo, "APO Ermenî ye?"

Kanî, ma Ecevit'ê hevriya Turkeş gotiye, APO Ermenî ye?

Gotinên Turkeşê nuh Ecevit, hîn bêtir pere dikan. Gelo çawa bûye, hîn bi ser Ermenîtiya APO vebûye? Bi gumana min wê ji niha pê ve, ew jî li ser vê mesela muhîm bisekine. Ma çi Ecevit

ji Turkeş kêma e? Çima wê Turkeş zanibe ku APO Ermenî ye, wê ew nizanibe? Ev jê re kêmasiyek mezin e.

Ez bi xwe ji Turkeş yeqîn nakim. Heta ku Ecevit nebêje, yan jî Uğur Mumcu nenivîsi-ne ez ji Ermenîtiya APO bawer nakim. Hûn jî li benda Ecevit û Mumcu bisekinin!

Dîsa jî em heqê Turkeş naxwin. Kê ji me zanibû ku navê APO, Artîn Agopyan e û bi dizîka kiriye APO? Şeytaniyên wilo, bi xwedê, nayên bîra şeytan jî. Ji bo xwedê rast bêjin; heta niha kê ji we zanibû ku APO yê Kurdan Artînê Ermenîyan e? Kê zane, bê Turkeşê reben çiqas xebitiye ku heta ev rastî tesbît kiriye. Wax, wax, wax... Bi milyonan Kurdên bê aqil hene. Ku ne bê aqilbûna, wê heta niha fêm nekirina ku APO, Ermenî ye? Aqilê milyonek Kurd nagihe aqilê Turkeş. Vaye Turkeş, rastiye dibêje; îca hew bidin dû

APO.

Turkeş û ê wek Turkeş; ez ji we re dibêjim: Dev ji van çîrok û çîrokvana berdin. Ji xwe fedî bikin. Hûn mezinên Partiya ne. Ma em ker in, em bê hiş in ku hûn me bixapînin? Ma Kurd nizanin ku we Tirkan, li welatê me Ermenî nehiştin?

APO, te bi tişteki nahesibî-ne, ji ber vê yekê jî bersiva te û ê wek te nade. Bê guman, ez zanim APO kare heta heft bavikê xwe bihejmêre. Lê gurê pîr, tu nikarî bavikekî xwe jî bêjî. Nivê Tirk û Kurdan nizanin bê tu Tirkî yan jî ji Rûma yî. APO û Kurd, ne ji dolê gura ne. Ji bav û kalên xwe Kurd in. Lê ma tu?

Gotinek Kurdan heye, dibêjin: "Ba ji tehtê çi dibe?" Bi rastî tu ne hêja bûn ku em vê nivîsandinê li ser xeberdana te binivîsin. Lê ez çi bikim, mirov cama ji mecbûrî goştê mirîşka dixwe.

ya Milet dike, xebata rizgariya me bi paş dixwe.

Nandozê modern in, berê casûsek bi dizî diçû Qonsolosê Tirkan li Helebê... lê îro nandoz êşkere diçin Enqerê û tê de cih digrin... Polisên hikûmeta Tirk jî wan diparêzin... Nandozên îro bi balafiran diçin zikê xwe dagirin... lê têrnabin... ji ber ku çavbirçî ne... îca ew nandoz bûne... Xêr di wan de nema lawê min!

Cûdî

Nandoz

Em zarok bûn, cama me cewrik ji dêlan digirtin ku em wan li gel xwe bibin ber berxan. Ji wan cewrikan cama yek yek hebûn cih û tebat ne dihate wan û çavê wan li deriyê cîranan bû, her li ba me dixwarin diçûn ber deriyê cîranan jî, dûtê xwe dileqandin û xwarin

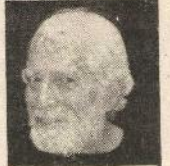
dixwestin. Hingê dayika min ya pîr digot:

-Lawê min, vî cewrikî berde, ew nandoz bûye... xêr di wî de nema!

Îro ku ez li rewşa hinek perçên Kurdistanê mijûl dibim... Cewrikên nandoz tînin bîra min... lê hîn pîstir... ji ber ku nandoziya van kesan ziyane bi tevahi-

TÎR

Musa Anter

Parsek e bi şûr û qertek e

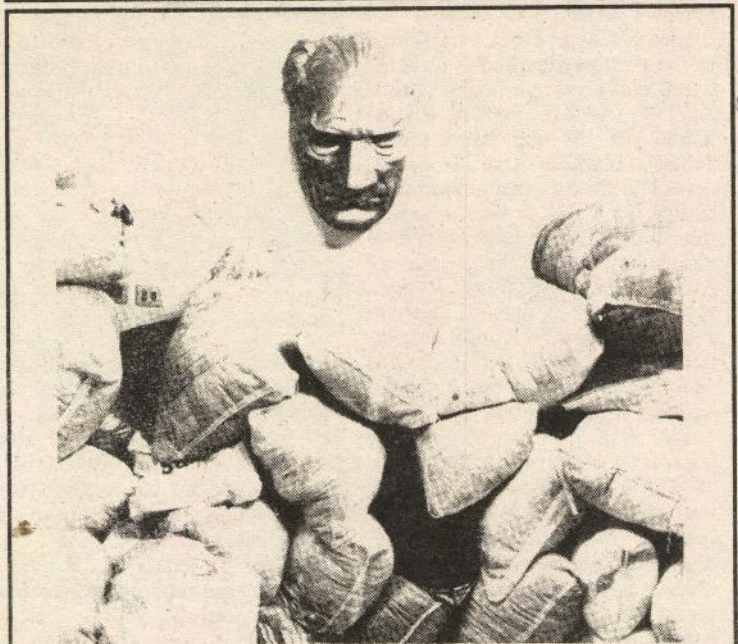
Ez li hikûmeta Tirkîyê mama ecêbmayî. Du camiyên Îstenbolê yên mezin hene. Nêzîkî hev in. Dibê parsekekî bi çapan wek ku Kurd dibên: "Mal mitirbî ye, lê bejin hakimî ye. Ev parsekê me jî, yekî wiha ye. Gerçî qala gellek eşqiyayên ciwamêr tê kirin, mesela wek **Koçero**, ku pere ji dewlemendan distandin û didan feqîran. Ji bo wî parsekî jî bi tirkî dibên: "Ayasofya da dileniyordu, Sultan Ahmet te sadaka dağıtıyordu." Yanî li ber deriyê camiya Ayasofya pars dikir û diçû ber deriyê camiya Siltan Ahmet li feqîran pere belav dikir. Em jî ji yên wiha re dibên: Parsek e, bi şûr û qertek e. Qertek bi kurdî wek mortal tê bikaranîn. Bi tirkî wek vî parsek din jî heye. Dibên: "Ekmek yoktur yemeye, atla gider sıçmaya." Em van pirsan tînin ser hikûmeta me ya îro. Lawo ma çima hûn hedê xwe nizanin. Li Kurdistanê xortên hêja hene, hêja ne sed û bavekî we. Hîn sîh salî ye şêş lawên wî hene. Lê mala minê, hatina wî ya salewext du hezar dolar tuneye. Tu zanî we çî kir, ji bo ku dinya hemû tinazên xwe bi we bike, rojek yekşemê, li kuçeyên Amerîkayê, ji bo ku hûn di ber re diziyê bikin, we çû qûna xwe hejand, deh milyar perê vî miletê feqîr xerc kirin. De ka binê bê we çî kir, ez yeqîn dikim ew şêst kesên ku hûn çûbûn wir, me wek kolên berê we hûn bifrotina çiftlikên Amerîka we 10 milyar nedikir.

Niha jî wezîrekî we heye, xwedê qebûl neke bernavê wî **Ergenekon** e. Min go Ergenekon hat bîra min. Di tarîxa Çercis Zeydan de alim dibêje: "Selçûkî dibên wextê ku em ji welatê xwe yê Asyaya Navîn derketin, kûçkekî rê şanî me da." Yanî ne gur e ha. Bila Tirkeş qenc zanibe ku rêberê wî kûçik e, ne gur e. Ergenekon di 24'ê Gulanê de wiha digot: "Ji bo rehetiya dinyayê çiqas lazîmiya ku heye, emê alîkariya Cûmhûriyetên Asya Navîn bikin." Ergenekon cardin emê bînin ser parsek xwe ya pêşyan. Dibên: Ku destê te bi rûn be, pêşî di serê xwe bide. Ma lawo, tê çî alîkariya wan bikî. Yanî hebek zadê ku li Kurdistanê çêdibe, tu yê erzan ji Kurdan bikirî û bişîni ji Yecûc û Mecûcan re. Ger hûn ciwamêr û binamûs in, ji bo rehetiya dinyayê û welatê me pêşî alîkariya Kurdistanê bikin. Ma dikeve serê te û hevalên te ku em birçî bin û genimê Serê Kaniyê (Ceylanpınar) bişînin Asya Navîn. Belkî tu karibî bişîni, lê tu yeqîn bikî em jî nahêlin tu rehet bimîni. Ma ê me em her nerehet in û em hînê nerehetî û birçîbûnê bûne. Lê sêwlêkên wek we, çêfîkên muhalebiyê emê di bêvla we re bînin.

Alî welatê xwe neke, here alî welatê xelkê bike û dûre jî wek ehmeqan bêje ji bo rehetiya dinyayê em wiha dikan. Ma kî ji we ehmeqîr e, ku ji we bawer bike.

Niha li Îstenbolê em di axa Yewnan de ne, divê em hinek ilmê Yewnaniyan yên kevin jî zanibin. Fîlozofên Yewnan ên qedîm dibên: "Herkes devê deriyê xwe paqij ke, mehele hemû paqij dibe." Ê ma Ergenekon, ku hê tu vê nizanibî ezê ji te re bêjim çî? Di edebiyata Osmaniyan de, teşbîhek wiha heye, dibên: "Filankes bakar gibi bakar." Malûm e, bi erebî beker ga ye, yanî dewar e. Dibên filankeso bi tirkî dinêre, yanî wek ga dinêre.

Bi gumana min, wezîrên me yên niha gellek ji wan jî bakar gibi bakiyorlar. Yanî wek dewaran dinêrin.

Stafin îlbara xwe winda kir yan Atatürk? Yek jê hêkelên wî tene şikandin? Yê dîn? Weke ku di wêne de tê dîtin.

Seîdê Kurdî

ABDURAHMAN DURRE

Bi rastî jî, di zîrekî, zeka, fikr, bîr, ilm û zanyariyê de, yek wekî Seîdê Kurdî, ji medreseyan Kurdistanê ranebûye.

Seîdê Kurdî "Bedûzeman" (bê hemtayê demê, nafdê) di sala 1876 an de li gundê Nûrsê, nehîya Sipayîrtî, qeza Hîzanê bajarê Bedlîsê hatiye dinyayê, navê bavê wî Mîrza (Mîrzo), navê diya wî jî Nûriye (Nûrê) bûye. Heta ku dibe neh (9) salî li cem bavê xwe jîna xwe yê zarotî diborîne. Li ba birayê xwe yê mezin Mele Ebdullah li gora adetê medreseyan Kurdistanê gramer (nehw û serf) a zimanê erebî sê salan dixwîne û ji ba wî diçe Sêrtê, di medresa Mele Fethullah de du mehan dixwîne, ji wê jî diçe Muksê medresa Mîrhesenê Welî, du mehan jî li wê derê li ba Mele Ebdulkerîm dixwîne, ji wê jî diçe Beyazîdê, li ba Şêx Muhamedê Celalî dixwîne. Tehsîla wî yê xerîbiyê jî wê tarîxê de dest pêdike. Di medreseyan Kurdistanê de, piştî ku feqî gramerê erebî xelas dîkin, 7-8 salên din jî dixwînin, paşî 'muntehî' dibin (xwendina xwe diqedînin, dibin mamoste, seyda). Lê belê Seîdê Kurdî, vê xwendina 7-8 salan di 2-3 mehan de diqedîne, seydayê wî Şêx Muhamed lê şaş dimîne, jê re dibêje: "Seîd, evqas kitêb, evqas ilm û zanyarî, di demek wiha kurt de naqede û mirov hîn nabe, te her kitêbek (pirtûkek) çend ders jê xwendin û derbasî yekî din bûyî, wiha nabe." Seîd dibêje: "Seydayê min, evqas kitêb û şerh û haşî, çî hewce ye ku mirov tevan bixwîne û xelas bike, divê mirov çend ders jê bixwîne, fêhm bike û dest bavêje kitêbek din (di medreseyan Kurdistanê de, di her ilmî de kitêben kifşe hene, mirov wan kitêban dixwîne û diqedîne) çî hewceye mirov tevan bixwîne." Şêx Muhamed îtraz dîke, Mele Seîdê Kurdî îmtîhan dîke, bala xwe didê ku Seîd her ilmî dizane, Şêx Muhamed lê diheyîre û şaş dibe. Seîdê Kurdî bi vî awayî xwendina medreseyan yên 15-20 salî, di demek kurt de diqedîne û bi mela û muderîsên (seydayên) wê demê re dikeve munaqeshe û têkoşînê, hemûyan mat dîke û dibe "Bedûzeman".

Bi rastî jî, di zîrekî, zeka, fikr, bîr, ilm û zanyariyê de, yek wekî Seîdê Kurdî, ji medreseyan Kurdistanê ranebûye. Di alema îslamê de jî, mutefekkir, feylezof, zanyar û alimek wek wî tune.

Seîdê Kurdî dema ku li Bazîdê bûye, di her fersendî de çûye ser tîrba (gora) Ehmedê Xanî, gellek caran bi şev jî di mescîda wî de maye, ji feyz û berekata wî payîdar bûye. Ev ziyaret û sekna di mescîda Ehmedê Xanî de, li ser jîna Seîdê Kurdî tesîrek pîrr mezin dîke, Seîdê Kurdî dibe suxtekî manewî (manewî talebe) ji Ehmedê Xanî re. Di nav xelkê de jî ev bawerî peyda dibe ku, Seîdê Kurdî dersa xwe yê heqîqî ji ruhê Xanî girtiye; bi rastî jî, Seîdê Kurdî pîrr di binê tesîra fikr û xebatên Ehmedê Xanî de maye, dersa Kurdî û xebata ji bo azadî û serfiraziya Kurd û Kurdistanê, ji ruh û canê wî hozanê mezin û giranbûha, wî filozof û zanyarê Kurdan hîn bûye û wî jî, wek seydayê xwe yê manewî, dest bi cehd û xebata ji bo Kurd û Kurdistanê kiriye. Piştî ku ji Bazîdê vedigere, dikeve nav eşîr û qebîlên Kurdan, diçe ba serok, şêx, beg û axayên wan, ji bo yekbûn û tifaqa wan dixebite, doza Kurdî û azadiya wan bi wan dide fêmkirin û li wan şîretan dîke. Ji bo wan, bi zimanê wan "Reçeta Kurdan" dinivîsîne û dixwaze bi vî awayî derdê wan derman bike. Bi salan li çiya, zozan, gund û bajarên Kurdistanê digere û dixebite, dixwaze ku unîversîteyê wek "Camî ul Ezher" a Qahîreyê, li Wanê vebike û bi zimanê kurdî

ders bide. Bi vê meqsedê diçe Îstebolê, daxwazname û raporek dide Ebdulhemîd. Di wê raporê de hemû kêmasî û îhtiyacên Kurdistanê erz dîke. Belê Siltan Ebdulhamîdê sor û şovenîst, Mele Seîdê Kurdî davêje îmarxanê (cihê dînan), dibêje ku dîn bûye. Piştî ku ji îmarxanê derdixin, davêjin hepîxanê, dibêjin Seîd, Kurdan tehrîk dîke doza serxwebûn û azadiya wan dîke. Lê Seîdê Kurdî ji fikra xwe nayê xwar. Ebdulhemîd jê re dibêje: "Doza Kurdistanê û unîversîta

Wanê neke, tu wekî din çî bixwazî ezê bidim te, ezê te bikim Şêxulîslam." Seîdê Kurdî qebûl nake û dibêje: "Ez Kurd im, bi mal û meqamên dinyayê nayêm kîrîn û firotin." Bi Dr Abdullah Cewdet Beg, Bedirxanzade Mîthath Beg, Kurdîzade Ehmed Ramîz û Xelîl Xeyalî Efendî re li Îstebolê komeleya "Kurd Neşrî Maarîf Cemiyetî" ava dîkin, bi zimanê kurdî rojname û kovaran derdixin, li hemberî îdeolojiya Turanî dertên. Seîdê Kurdî di dema 'cumhuriyetê' de jî vê

xebata ji bo Kurd û Kurdistanê didomîne. Seîdê Kurdî di Asarî Bedîiye, rupela 332-3 an de wiha dibêje:

"Ey Asurilerin ve Keyanilerin cihangirlik zamanında peşidar askerleri olan arslan Kürtler, beşyüz senedir yattınız, artık uyanınız sabahtır... Rostem-i Zal ve Selahadin-i Eyyubi gibi Kürt dahi ve kahramanları ile beraber yaşamış fikir-i milliyetiniz size emir ediyor ki birleşiniz, bir millet kadar büyük olunuz, ana dilinize sahip çıkınız, diliniz sizi hamiyet-i

milliyenize şikayet ediyor, insan kaderi ana dilidir. Ana dille yazılan her eser, taşta yazılı nakışlar gibi ebedi kalır. Hamiyet-i milliyenizin bir örneği olan Halil Hayali Efendi, dilinizin alfabetini ve gramerini yazmıştır, Kürdistan madeninden böyle bir cevher çıktığından, daha onun gibi nice cevherler parlayacaktır..."

Seîdê Kurdî bi vê rewşa neteweyî (millî) xebata xwe li Îstebol û li Kurdistanê didomîne, heta sala 1925 an, ku serhildana Şêx Seîdê rehmetî dest pê dîke. Seîdê Kurdî jî, herwekî hemû zanyar û serokên Kurd, ku ji ber qirkirina kemalîstan xelas bûbûn, ji Kurdistanê dût dîkin (sîrgûn dîkin), di sala 1926 an de davêjin Barlayê, qeza Îspartayê, ji wê salê heta sala 1950 an nêzîkî 25 salan ji Kurdistanê dût dimîne, bi hesret û şewata welat nav û dilê wî dipije û di heps û zîndanên zaliman de, di bin zîlm, zor û îşkenceyan hov û haran de dimîne, belê bi tu awayî ji wan re serî danayne, li dijî kemalîzm û contirkan dertê, dinivîse û dibêje. Bi navê 'Rîsala Nûr' pîrr kitêban derdixê, di pirtûka wî ya bi navê "Beşinci Şua" de dibêje: "Kemalîzm Deccalî û bê îmanetî ye, kemalîst jî Deccal in, şovenîst û sextekar in."

Heta ku di sala 1960 an de nexweş dikeve û bawer dîke ku wê bimre, bi lez tê Riha (Urfa) yê (cihê Îbrahîm Pêxemberê kalê xwe), di 21'ê Adarê (roja Newrozê) 1960 an de wefat dîke, li wir tê defin kirin. Belê kemalîstên cuntaya '27'ê Gulanê (27 Mayıs), vî Kurdê zanyar û filozofê mezin, piştî mirina wî jî, ji Kurdistanê dût (sîrgûn) dîkin. Cenazê wî bi şev derdixin û dibin cihêkî ne kifş.

Seîdê Kurdî bi vî awayî di dîroka Kurdistanê de cihê xwe digre û nemir dibe û dibe tîrs û xofa dilê şovenîst û faşîstan. Di kûrariya dil û canê hemû gelperwerên Kurd û hemû misilmanên rast û durust de dijî, di hiş û bîra wan de ebediyen sax e, rehberî û seydatiya wan dîke, nişana qehremanî û merdîtiya Kurdî ye, her wekî hemû gelperwer, şoreşger, serok, rehber, şehîd û xaziyên doza şeref û namûsê, azadî û rizgariyê, ku ruh û canê wan şa bin, rehmet û pîrozî li ser wan bin.

Divê ku mirov, jîna Seîdê Kurdî, bi çar merhelan diyar bike:

- 1- Seîdê kevin (1876-1926)
- 2- Seîdê nuh (1926-1950)
- 3- Seîdê sêyemîn (1950-1960)
- 4- Seîdê merhûm, dîsa jî nuh û taze (1960-1992 û ebedî)

Bi munasebata dûtirina Seîdê Kurdî, piştî mirina wî jî, divê ku em îşaretê du xalan bikin:

1- Di qanûnê esasî (anayasa) cunta 27 Gulanê de gellek mafên civakî, demokratî û însanî hene, lê belê bi tu awayî xwe ji îdeolojiya kemalîzmê xelas nekiriye, ji ber vî, di derbareyê Kurd û Kurdistanê de tişteki nuh nehaniye. Gerçî di dema hazirkirina wî de, xwestin ku zimanê kurdî û tadrîsata kurdî jî tê de bidin bi cih kirin (ez hazir im ku wî bidim îspat kirin) lê belê **İsmet paşayê** kerr, bi hiş û mantiqa xwe yê kemalîst, nehişt û red kir. Dijîti û kindariya xwe ji bo Kurdan û mafên wan, piştî rovîtiya **Lozanê** di vir de jî kifş kir. Niha kerr wî yê Erdal jî, li dût şopa wî ya bi qirêj diçe û serê xwe ji **Demirel** re dihejîne.

Di çavên kemalîst û tûraniyên hov de ji Kurdîti û doza Kurdîtiyê girantir û mezintir tu guneh tuneye, lewra piştî mirina Seîdê Kurdî, cenazê wî jî, ji Kurdistanê dût kirin. Belê bi vî hovîtiya xwe, wî di dilê 30 mîlyon Kurd de ta ebed bi cih kirin.

Arkeolog û muzîsyenê Kurd Xalid Reşîd:

'Pirsgirêkên me di welatekî rizgarkirî de çareser dibin'

Xalid Reşîd ji Başûrê Kurdistanê ye, di sala 1961 an de li bajarê Silêmaniyê ji dayika xwe bûye. Dibistanên Seretayî li wir dixwîne û dûvre derbasî Îtalya dibe. Berî ku derbasî Îtalya bibe li bajarê Silêmanî 'grûba muzîsyenên ciwan' ava kiribû û li wir dest bi karê muzîkê kiribû.

Li Îtalya dest bi dibistana muzîkê dike û li ser enstrumentên hilmî dixwîne, perwerde dibe. Piştî sê salan dibistanê tewaw (kuta) dike. Piştî li wir 'Grûba muzîkê a Kurdistan' ava dike û li gellek bajarên, di TV. de programên wî nîşan didin.

Xalid Reşîd piştî tê Swêdê û li vir jî dest bi dibistanê dike û diçe perwerdekirina muzîkê. Piştî salekî din ji vir jî bi şeweyekê serkevtî derdikeve û paşî li unîversîta Stocholmêdest bi xwendina arkeolojî, dike. Piştî 4 salan ji vir jî bi serkevtî derdikeve. Xalid Reşîd li gellek deverên

Ewrûpa konser dane û li ser arkeolojiyê jî pirtûkeke wî heye.

Muzîk çi ye, muzîka Kurdî çi qasî kevnar e?

-Muzîk ne hîs e û ne jî ol e, li ser hîsên mirovan pîrr tesîrê (hikarî) dike, bi qasî ol (dîn) an tê hezkirin an jî mezin e.

Muzîka Kurdî pîrr kevnar e. Di dema Zerduşt de (BM 660-583) li cihê olan li civatan muzîk hebû û bi kar anîna muzîkê jî xêr bû. Di wê demê de tembûr, bilûr û def hebûn û ew bi kar dihanîn.

Niha di çi rewşê de ye?

-Muzîka me kevnar e, lê ji ber talankirin, qirkirin û dagîrkeriyên muzîka me hîna zaroktiya xwe dijî. Ji bo ku muzîka Kurdî bi pêşkeve, pêwistiya wê bi rewşa aştiyê heye.

Di dema aştiyê de mirov dikare, akademyên muzîkê veke û lêkolînên fireh bike û xwe li gorî çûna cihanê tekûz bike.

Ji ber ku aşî tune, gellek kes henin ku ji muzîkê qet fam nakin (tê naghêjin) zû mezin dibin û piştî piştî xwe didin gel, ji rastiye û huner dûr dikevin. Ev tişt di welatên pêşdeçûyî de tunin. Li vir prove henin, hemû hunermend di vir re derbas dibin û dûvre, gav bi gav bilind dibin.

Bi tevayî û kurtî; muzîka me pêwistiya wê bi aştiyê heye. Aştî çawa tê bi destxistin, pêwist e mirov berê xwe bide vê pîrsê û ev pîrs jî, di welatekî de çareser dibe...

Li ser talankirina muzîka me dîtina we çi ye?

-Bi taybetî li Bakurê Kurdistan gellek melodiyên Kurdî kirine tirkî. Ev diziyek hunerî ye. Rûşeyek herî mezin e. Banga me heye ji tevayê muzîsyenê Tirk yê demokrat û yê Kurdan, ku li hemberî vî tiştî rawestin. Muzîsyenên Kurd, pêwist e ji doh bêhtir xwedî li muzîka xwe derkevin.

Arkeolog û muzîsyenê Kurd Xalid Reşîd

Pêwist e muzîsyenên Kurd herin cihê jêdera muzîka Kurdî; gundan, pîr û kalan û li wir lêkolînên bikin û binivîsin. Pêşketinên ramiyarî ku li Bakurê Kurdistan çêdibin ew mecal çêkirine ku, her muzîsyenek Kurd karibe bi talankêran bigre û hesab jê bixwaze.

Tu difikirî ku konserekê li welat bidî?

-Belê, ev 12 sal e ku ez neçûme welat û her biyanî me. Bi taybetî min dixwest

ku ez konserekê li Bakurê Kurdistanê bidim û dûv re jî li Başûr.

Li çi deveran?

-Li Bakurê Kurdistanê min dixwest ku konsera xwe li Dêrsimê bidim û her wiha li Cizîra Botan. Bi riya rojnameya Welat ez silavên xwe dixwazim bighînim birayên xwe yê li Bakur û her wiha pêşmergên Kurd...

Hevpeyvîn:
Gabar Çiyan

Folklora Botan (13) Stiranên evînî

Xwestina evîndaran e, peste ye û awaza wê oktavek (8 deng) û bêhtir e. Helbesta' wê gellek dewlemend e, ev stiran digel semayê (reqs) tête pêşkêşkirin. Morga (stîl) wê hêdî ye û ji aliyê nêr û mê ve tête stirandin. Naveroka wê jî ji nêrê wê diyar e ku bi gotinên hezkirinê hatiye xemilandin.

Nimûne

1- Şîrîn û Ferhad, meqam Rast

Ferhad!
Dilê min tev birîn e
Nexweş im çare nîne
Of eman eman şîrîn can
Ferhadê te me ez qurban

Ka rêka havîna te
Ka derd û birîna te
Of eman eman şîrîn can
Hêvya te me ez qurban

Te li min tarî kir jîn
Ji çava dibarî xwîn
Of eman eman şîrîn can
Nexweş te me ez qurban
Hevîn: evîn

2- Cîranê, meqam kurdî
Beyat

Cîranê halla halla
Ji bêhna te maşalla
Şeva me ronahî ye
Kêfî xweşî û şahî ye
Nîna, Nîna

Delalê halla halla
Ji bêhna te maşalla
Şeva me çi geş bûye
Dilê dosta xweş bûye
Nîna, Nîna

Şîrînê halla halla
Ji canê te maşalla
Şeva me ji bo welêt
Va bûye agir û pêt
Nîna, Nîna

3- Lo lo pismamo, meqam
Ecem, Zaxoka Behdînan

Lo lo pismamo, dotmama te
me
Jaro pismamo, dotmama te
me
Bo xelkî b'next im, bo te
perwe me
Kîrasmexmel im, memixur-
me me

Lo lo pismamo, kanya l'
çiyayî
Jaro pismamo, kanya l' çiyayî

Çi rê na çinê j', gul û giyayî
Her şev talan e, ser bextê
b'rayî

Lo lo pismamo, kanya l' nav
mala
Jaro pismamo, kanya l' nav
mala
Çi rê na çinê j', belgên helala
Her şev talan e, ser bextê
xala

Lo lo pismamo, kanya l' nav
gundî
Jaro pismamo, kanya l' nav
gundî
Çi rê na çinê j', belgên kulin-
dî
Her şev talan e, ser bextê...
Perwe: belaş

Ev naverok digel stirandinê
bûne pênasa vî babetî (mewzûî)
ya ku ji aliyê kur û keçan ve tête
stirandin...

Li dûmahiyê, li kêmahiyê
nenêrin ji ber ku min kêma
nimûne ji xwendevanan re
berhev kirine... Wisa
nimûneyên baştir jî hene û
hêvîdar im ku li pêşerojê dê
bêne belavkirin...

Beşîr Botanî

PÊNÛS

Amed Tigrîs

Ma em qasî bilbilê jî ji welatê xwe hez nakin?

Di van salên dawî de, mirov gelek caran rastê hinek nivîsan têt, ku dinivîsinin: "Hezar sal in, ku gelên Tirk û Kurd bi hevdu re dijîn. An jî "qedera van herdu gelan yek e." Qedera wan bi hevdu re girêdayî ye" û hwd.

Ev dîtinên wilo hem ji aliyê kes û hêzên Tirkan ve û hem ji carna ji aliyê hinek Kurdan ve jî, têt zimên. Karbidest û birêvebirên îdeolojiya dewleta Tirk, heya niha di her fersendî de digotin "Kurd tune ne." Lê, niha mecbûr mane "reallîteya Kurd" qebûl dikin, lê belê dîsa mafê Kurdan ên neteweyî û demokratîk tune ne. Ji bo Kurdan, bi tenê mafek heye. Ew jî kuştina Kurdan e. Ji ber vê yekê jî her roj serokkomar, serokwezîr, wezîr, general û kesên din yê karbidest û birêvebir di axaftin û daxwaniyên xwe de dibêjin:

"Belê li Tirkiyê Kurd hene. Ew, di derece û rêza yekemîn de hemwelatîyên me ne. Hezar sal in, ku em bi hevdu re, li ser axa welatê dijîn. Ji aliyê ol (dîn), al, ax û danûstandinê ve em bûne yek perçe, yek netewe..."

Ji aliyên din ve, kêm be jî carna mirov rastê hinek axaftin an jî nivîsên Kurdan jî têt, ku hema hema di vî paralel û çarçoveya jorîn de ne. Yanî ew jî dibêjin: "Em nêzî hezar salan in, ku bi hevdu re dijîn. Me keş dane hevdu. Pez û mirîşkên me ketine nav hevdu. Bi hezaran Kurd hatine hêla metropolê, derya (behr) û avtenga (boğaza) me tune. Baleygehên me tunin, her çar aliyên me dijmin in. Ji bo van sedeman jî, ji me re serxwebûn navê" û hwd..

Baş e, em li ser dîtin an jî mînakên dagîrkeran nesekin, ji ber ku armanca wan diyar e. Lê, ew Kurdên me yê ku wiha dibêjin an jî difikirin re çend gotinên min hene, ku ji wan re bibêjim. Wek hûn dibêjin "hezar sal in, em bi hevdu re ne jiyan e." Na, ne wilo ye! Bi rastî ev nêzî hezar sal in, ku welatê me dagîr kirine. Dagîrkeran dest dane ser ax, mal, mulk, ziman, edebiyat, kultur, şeref û namûsa me. Yanî hezar sal in, ku welat hatiyê talan û îşxal kirin û neteweya me jî, ji xwe re kirine xulam û kole. Devê mirov çawa digere an destê mirov çawa dikare pênûsê bigire û binivîsîne: "Hezar sal in, ku em bi hevdu re dijîn. Qedera me yek e..." Heger hinek bêjin, "na lo, em bi van gotinan taktîkan dikin." Ev taktîkên wilo, êdî gelek kevin bûne û di jiyane de jî qet naborin! Kî jî kê re taktîkan dike! Ma hûn dê bi taktîkên xwe dagîrkerên hezar salan bixapînin lo? Em bî ser pîrsa derya û avtengan. Ez geliyê Elî Begê, gola Wurmîyê û ya Wanê li aliyekî bihêlim, Kaşê Reş ê Licê, bi hezar avtenga îstenbolê û berava deryaya Spî û ya reş nadim. Ma qasê bilbilê jî, em ji welatê xwe hez nakin. Bilbil tûma striyan nade bi qefesa zêrîn.

Pirtûka dersê: Ji bo cografyayê

Wek ku di navê vî pirtûkê de jî diyar e, di warê cografyayê de pirtûka dersê ye. **Kurterastî**, li Swêdê, di dibistanan de, ji bo zarokên Kurd têt bi kar anîn. Pirtûk ji aliyê mamoste **Amed Tigrîs** û **B. Welatevîn** ve hatiyê nivîsandin. Wêneyên wê **Kemal Culegergî** çêkirîye. Berî ku pirtûk çap bibe, komek mamosteyên zimanê kurdî, pirtûkê di çav de derbas kirine. Pirtûk ji aliyê enstîtuya dewletê ya metaryalên Swêdê ve hatiyê çap kirin. Çapa yekemîn di Adara 1991 an de, bi tîpên latîni û zaravayê kurmançî, ji

aliyê weşanxana APEC ve hatiyê weşandin. Niha eynî weşanxane çapa duyemîn bi tîpên erebî û zaravayê Soranî çap dike. Di pirtûkê de ev mijar hatine hilbijartin: Alîna-sîn, pisûle, krokî, plan û nexşe, rûerd, asîman, dinya, gerên dinyayê, erdhej, çar demsal, roj û şev, demên rojê, hîv, girêdana hîv û rojê, salname, saet, hewa û şilî, keskesor, ax, av, ba, rast-çewt û ferhengoka bi kurdî, swêdî û tirkî... Pirtûk bi fotograf û nexş (xerîte) e. Di dawiya her mijarî de beşa spartîne (ödev) heye. Kurterastî bi metodên

pedagojîk hatiyê amadekirin. Kurdiya wê sivik e. Hevok (cumle) kurt in. Ji aliyê termên cografyayê ve çavkaniyeke baş e. Tîp gir in. Çap spehî ye. Berg rengîn e. Kurterastî 48 rûpel e.

Plûralîzma Umer Şêxmus'î û ziwane kurdkî

J. Espar

Ez zana namey Umer Şêxmusî şîma wendoxanê Welatê rî xerîb yeno. Şîma raştey cê persî ez nê camêrdî rind nêşinasnena. Labelê ez zana Kurd o, Swêdê di roşeno û heze objektîv "roşanbîr" hesebêno.

Nê rojî kovara Federasyonê Kurdanê Swêdê di yew nuştay Umer Şêxmus'î vejîyaya. Ez vana qey aşmî- diaşmî ra ver zî, mi qisekerdişê nê camêrdî yew radyoyey Kurdan di goştarîtibî. Mi sewbî zî yew- di nuştay cê wendbî. Û ay nuştandê cê di zî gelek çîdê şaşî bî. Labelê tiya di ez nêwazena mesela zaf vila bîko. Ez do tenya qisekerdişê radyo û nušta yêya peyeni ser o vîndero. Qisekerdişê xwinê radyo di Umer Şêxmus derheqê PKK û lejê Kurdistana Vakurî di wîna vano:

-Hukmatê Demirelî wayştinî Tirkiya di demokrasî over (aver, raver) bero. Labelê PKK bi aksiyonandê wxinê eskerî verniya demokrasîya Tirkiya girewt û nêverda demokrasî bêro Tirkiya.

Umer Şêxmus yew cadê roportajê di zî wîna vano:

-Biyayîşê PKK ne tenya Kurdanê Vakurê rî, labelê, heme perçandê Kurdistanê rî yew katastîrof o. (felaket o)

Mi çaxo ki nê rêzê corênî radyo di goştarîtibî ez şaş biyo. Mi va gelo radyoyey Kurdan qisanê anasarênan senêhewa vila kena? Mi qisekerdox zaf meraq kerd. Semedo ki mi radyo vernî ra nêgoştarîtibî mi nêzanaynî kam qisey keno. Mi pîzedê xwî di va no kami ki esto, yew merdimê dewleta Tirkan o. Ya zî beno ki radyo bi xwî qisanê yew wezîrê Tirkan dana. Tira pey ez tayn embazan persawo yîni va ki no Umer Şêxmus o. Yanî yew Kurd o. Ay wext ez hina vêşî dejawo.

Çunkî ma Kurdê Vakurî nê qisanê Umer Şêxmusî hergû roj radyo û televizyondey Dewleta Tirkan ra goştarenî. Dewlet vana: "PKK nêverdena ma demokrasî biyarî Tirkiya, PKK terorist a û seredê Kurdan rî bîya bela." Pekî Dewletêy Tirkan û Umer Şêxmus çirî hezey cê qise kenî? Ez hêvî keno Umer Şêxmus cewabê na persda mi dano. Nika zî ma bêrî nuştada Umer Şêxmusî ser.

Nuştay Umer Şêxmus'î bi Kurmançî ya û ziwane Kurdkî ser o ya. Ez do nika na nušta Umer Şêxmus'î ra yew parçe şîma rî tercume bîko:

"Ez bi xwî yew mêrdîmo zaf demokrat o û gelek bawerêy mi plûralîzmê yena. Xebatê ilmîyê ki newe zîwan û kulturî ser o bî, nawnenî ki, biyayîşê zaravane (diyalekt, lehce) ciyayan kulturê milletan pê (zengîn) kenî. Cora ez na persî ser o yew modelo plûralîst pêşkêş keno: No zî no yo:

1. Heme Kurdistanê di Sorankî û Kurmançî bêro wendîş.

a. Mintiqandê Kurmançan di

Kurmançî zarava yewin û Sorankî zî ey diyin bo.

b. Mintiqandê Soranan di

Sorankî zarava yewin û Kurmançî zî ey diyin bo.

c. Mintiqandê Zazayan di

Kurmançî zarava yewin, Zazakî zarava diyin û Sorankî zî zarava hîrin bo.

d. Mintiqandê Hewremanan di

Sorankî zarava yewin, Hewremankî zarava diyin û Kurmançî zî zarava hîrin bo.

"(B'ewnê; Berbang Homar 81, riperr, 26)

Ma hetî yew qîsa esta vanî: "De bê nê herî nê çomîr ra vejî!" Na çî demokratey û çî plûralîzmey a?! Umer Şêxmusî bi "demokrateyda xwî, yew ray di Zazakî û Hewremanî werte re hewena. Aw semed ra no "modelê" Umer Şêxmus'î yew modeldo plûralîst niyo. No fikir yew fikirdo lokalîst û feodal o. Yew mêrdîmo modern û zanaye behsa "modelanê" anasarênan nêkeno. Beno ki Umer Şêxmus me'nay plûralîzm zano, labelê ez bawer nêkeno ki Umer Şêxmus demokrat o û bawerî plûralîzm ano. Vano Zazay û Hewremanî mecburî Kurmançî û Sorankî banderbî. Labelê ne Kurmanç û ne zî Soran îcab nêkeno Zazakî ya zî Hewremanî banderbî. A diyin Zazay û Hewremanî mintiqandê xwî di zî ganî verî Kurmançî û Sorankî bander bî. Pekî Umer Efendî çirî ganî Zazay û Hewremanî, Kurmançî û Sorankî banderbî û çirî Soran û Kurmançî Zazakî û Hewremanî bander nêbî? Tiya di krîterê to çî yî? No heq kamî dawo to ti Stokholm di roşî û vajî "şîma filan çî qise bîki û şîma qise

mekê." Ti qalê ilm kenî. Kam ilmê çîyo anasarên esto? Ti qalê demokratey û plûralîstey kenî. Çî tîkilî nê fikrandê to û demokrasî û plûralîzm têt reyra esto? Eke kes bi qisan bibinî demokrat û plûralîst Dîna di mêrdîmo nêbaye û dîktator nêmendinî. Persa demokratey persa bawerêy a. Mêrdîmo demokrat verê heme çî yew mêrdîmo objektîv o. Baweriya cê bi ilm û raştey esta. Bawerêy jey bi heq û hiqûq esta. Wayîrê yew moralde (ehlaq) pankî yo. Hema kes vajo ez demokrat o, nêbeno demokrat. Umer Şêxmus, bi name bê çî beno yo zano, kes nişno vajo no zaravay Kurdkî wa bêro qisekerdiş û nuştîş ay bî wa vinî bo! No fikir, neyarê (duşmenê) yeweyda ziwandê ma wo.

Yew modela anasarên nişno persa ziwane Kurdkî hal bîko! No model zaf modelde kolonyalîstan ra durî niyo. Kolonyalîstan hetanî nika vatîni ziwane şîma çîni yo. Umer Şêxmus zî çend milyon Kurdan ra vano şîma bi zarava xwî menuse mewanê û bander mebê. Zaravay şîma zaf muhîm niyo, şîma qise nêkê zî beno.

Dardê serê dardan Umer Şêxmus ehendey neheqey ra pey şeno behsê "sofenîzm" (ya wendox na vata şovenîzm biwano) zaravan bîko. B'ewnê Umer Şêxmus "sofenîzm" zaravan ser o se vano:

"Tersey mina gird ayaya ki şovenîzm zaravane Kurdkî (herkes semedê zaravade xwî) ehendeyî xurt ba ki Dewleta Kurdistan çîdê inhewa sembolîk ser o xirab biba..." (Berbang, homar 81, riperr: 26)

Verê ganî ez vaja, ez bawer nêkeno heqê Umer Şêxmus esto "şovenîzm" ra lomey bîko. Çunkî bi no modelde xwî şovenîsto en gird Umer Şêxmus o. Umer Şêxmus Zazakî û Hewremanî erzeno yew kişt û ma ra vano şîma Kurmançî banderbê. Pekî eke şovenîzm ki Umer Şêxmus ti ra terseno na niya, gelo çî ya? A diyin wa Umer Şêxmus bizano ki persa zaravan yew persda sembolîk niya. Na pers ser o ne Umer Şêxmus, labelê roşanbîr û akademisyenê Kurdan ganî yew hewawo ciddî bixebetî. Xwira meselendê sembolikan ser o dewlet- mewletî zî nêricênî. A hîrin, herçî wa Umer Şêxmus bindî xwî nêdejno Kurdistan inay ser o xirab nêbena. Labelê, eke serekê Kurdan goş bidî mêrdîmandê zey Umer Şêxmusî do no problem hina gird bibo.

Ma heme zanî persa ziwani problemandê cematê ma Kurdan ra yew a. Do cematê Kurdan zey gelek persan na pers rê zî yew çare veyno. Çarewo ki cemat bi xwî veyno ez bawera do ey Umer Şêxmusî ra zaf demokratêr bo.

CIZÎRA BOTAN: Ehmedê Xanî, xwendîna xwe ya dinî li vir temam kir.

Li ser şopa Ehmedê Xanî (5)

Felat Dilgeş

E. Xanî di dema herî nebaş de li zimanê kurdî xwedî derket, li ser rêzimana kurdî xebitî û ferheng amade kir. Bê guman beriya E. Xanî jî yê ku bi zimanê kurdî dinivîsîn û berhemên xwe bi zimanê kurdî dabûn hebûn; hê di sedsala yazdan (11) de Elî Herîrî bi zimanê kurdî dinivîsî (21). Di pey Elî Herîrî de helbestvanên wekî Feqiyê Teyran, Mele Ehmedê Batê û M. Ehmedê Cizîrî (Seydayê Cizîrî) li paş xwe berhemên gelek giranbûha ji neteweya Kurd re hiştin. Di gel ev helbestvan cihekî gelek girîng di dîroka edebiyata kurdî de digrin jî, dîsa em nikarin van nivîskarên Kurd bi E. Xanî re rûberî bikin. Di warê edebiyata tasawûffî de di navbera van helbestvanan û E. Xanî de dirûvdanek hebe jî, di mijara neteweyî de E. Xanî di merheleyekî gelek pêş de ye. Ev qonax qonaxekî pîr bilind e û E. Xanî di vî merhelê de ji bo neteweya Kurd dinivîse û ew berjewendiyên Kurd û Kurdistanê dirame. Bêguman di afirandinê helbestvanên beriya E. Xanî de jî naverokekî civakî heye; nemaze ev rewş di berhemên Feqiyê Teyran de bêtir bi eşkereyî xwiya dike. Helbesta kurdî bi Cizîrî re geş dibe û bi E. Xanî re dikeve xizmeta fîdeolojiya neteweyî (22). Bi awayekî sergirtî be jî hin reng û motifên neteweyî de helbesta Cizîrî de xwiya dikin? Em dikarin bêjin ku rola helbesta Cizîrî li ser helbesta neteweyî ya E. Xanî heye. (di pêş de ez dê bi awayekî berfirehî li ser vî pîrsê rawestim.)

E. Xanî ramanwêrekî dîrbîn û xweser e. Armanca wî kifş e. Xisûsiyeteke E. Xanî ya girîng jî ev e: Ew dizane ji bo çî li pey çî ye. Helbestvanê nemir baş bi hêza helbestê û rola wê ya li ser civatê dizane. Mirov dikare bêje ku E. Xanî jî bo ku mesaja xwe ya siyasî ragihîne civatê, di dema xwe de ji helbestê bikêrtir wasitayekî din nikaribû peyde bikira.

● E. Xanî ramanwêrekî dîrbîn û xweser e. Armanca wî kifş e. Xisûsiyeteke E. Xanî ya girîng jî ev e: Ew dizane ji bo çî li pey çî ye. Helbestvanê nemir baş bi hêza helbestê û rola wê ya li ser civatê dizane. Mirov dikare bêje ku E. Xanî jî bo ku mesaja xwe ya siyasî ragihîne civatê, di dema xwe de ji helbestê bikêrtir wasitayekî din nikaribû peyde bikira.

dengê wî olan da û her ku çû bilindtir bû, li seranserê Kurdistanê belav bû. Heke îro li Kurdistanê yê ku di medresan de xwendine, ji ber bi malikên E. Xanî dizanibin ev girîngiya helbestê radixe ber çavan. Bi kurteberî helbest deng û mesaja fîlozofî nemir a ji bo neteweya Kurd bû.

E. XANÎ Û EHLAQÊ ZANÎSTÎ

Di cîhanê de kê m alim bi qasî E. Xanî nefsbîçûk bûne. Li ba wî quretî tunebûye û wî tucar xwe mezîn û zana nişan nedaye. Ji ber ku ew mirovekî dîrbîn bûye û ji metoda xebatên ilmî û pêşveçûna zanyarî agahdar bûye, tu xebat û berhemekî xwe bê kêmasî nîne" tucar ji bîra wî demeketiye. Tirsekî wî ya mezîn jî ev bûye: Yê ku di pey wî de bîn, çewtiyên wî derxin holê û bi wan tinazan bikin. E. Xanî jî mirovên wiha pîrî direve û li ba wî ev mirov ne qencîxwaz in û armanekî wan a zanistî tune; lê belê kîndar in. Mirovên wiha berjewendiyên civatê naramin û her gav li pey tiştên erzan û sivik in. Armanekî wan a bisixbêr (tutarî) û bikêr jî tune.

E. Xanî bi hevî û bi minet jî mirovên zana qal dike û ji wan bawer e da ku ew ê çewtî û kêmasiyên wî temam bikin û bi wî tinazan nekin. E. Xanî ewqas jî quretîyê dîr û wisa nefsbîçûk e ku dibêje: "Ez Kurdekî çiyayî me û perwerde nebûyî me; xwe bi xwe gihîştî me; bila xwediyê xerezê

(kîne) jî li min guhdarî bikin û kêmasiyên min binixêmin. Ku bi wan dibe yê çêtir bêjin, li kêmasî û çewtiyan ecêb nebîmin." E. Xanî di beşê "Meyger! Mey Têke Qedehê" de wiha dinivîse:

Umid ew e ji ehlê îrfan
Ew dê negirin li min çu herfan
Teşnî nekin, wekî xeyûran
Îslah bikin li min qusuran
Eshabê kemalê perdepoş in
Erbabê xerez di pîrî xuroş in
Memûl ewe ji ehlê razan
Ew de nekirin bi min tinazan
Ez pêlwer im, ne gewherî me
Xudreste me ez, ne perwerî me
Kurmanc û kohiy û kenarî
Van çend xeberêd girdewarî
Îmza bikin bi hisnê elfat
Îsxa bikin ew bi semê însaf
Eshabê xerez ku guh bi dêr in
Eyban bikirim, li min veşêrin
Ava rûyê şairî nerêjin
Ger mumkun e, yekî qenc
bibêjin
Sehw û xeletan nekin teecib
Tawîl bikin ji bo teesib (23).

Bi rastî ev ehlaqê zanistî bi kê m kesan re bi vî awayî hebûye û di vî warî de E. Xanî nimûneyekî balkêş e. Di xebatên ilmî de ehlaqê zanistî pîrî girîng e. Mirov çiqas şarez a û çiqas alim dibe bila bibe, gava ku mirov vî zanabûna xwe çareserîya paşîn bibîne û gotina xwe gotina dawîn nişan bide, wê gavê mirov ehlaqê ilmî pêpas kirî tê hesibîn û hê jî serî de rîya mekanîzma rexne û xwerexnekirinê (eleştîrî ve ôzeleş-tîrî) digire. Di xebatên zanistî de mekanîzma rexne û xwerexnekirinê pêwistîyek zarûrî ye. Li cîhanê ku ev mekanîzma jiyan nebîne di xebatên zanistî de xitimandinên girîng peyde dibin. Rîya emilandîna mekanîzma rexne û xwerexnekirinê jî di xebatên edebî û

AZADÎ

Abdurahman Durre

Şêrê azadî

Rojekî li nav dehlekî (daristanekî) mezin, şêrê rastî mişkêkî tî, mişk ku şêr dibîne, qidûmê wî dişkê, dibe çivte çivta wî, di cihê xwe de mat dibe û disekine. Şêr ber pê diçe, mişk dilerize, lava li şêr dike, dibêje: "Padişahê min, qiralê daristanê, ez ji te daxwaz û niyaz dikim ku tu min bibexşîni, ez ber diranê te ji nagrim, tu bi min tîr nabî, min efû bike, dibe ku ez rojek bi kêrî te bêm." Şêr dikene, dibêje: "tu mişkêkî beredayî yî, ez şêr im, tû yê bi çî awayî bi kêrî min werî?" Mişk dibêje: "Qiralê min tu min azad bike û sebir bike, te dî, gavek hat ku ez bi kêrî te hatim." Şêr dîsa dikene, dibêje: "Jixwe ez têkilî te nabim, tu nêçîra min nîni, ji min re fediye ku ez te bixwim, ez şêr im, ne gur û çeçel û rovî me, here min te azad kir." Mişk pîr spas dike û diçe. Şêr difikire û xwe bi xwe dibêje: "Mişkê belengaz wê çî bi kêrî min were, rebeno ji tîrsa ziravê wî qetiya, nizanibû çawa bike, wilo got."

Gav û dem bi ser de derbas dibin. Şêr rojekî dikeve dafikê, lingên wî bi bendekî stûr girêdidin, ku postê wî jê bikin. Mişk di wê derê re derbas dibe û şêr dibîne, diçe cem şêr, dibêje: "Qiralê min, te ez naskirim? Ez ew mişkê ku te ez azad kirim, ezê jî îro bi kêrî te werim, qenciya te ji ser xwe rakim." Şêr dîsa jî dikene. Mişk dev dixwe werisê ku pê şêr girêdane û dikoje, heta êvarê pê dadikeve, ber bi êvarê ve weris diqurife û lingê şêr jê xelas dibe, şêr jî dafikê difilite û azad dibe, dibêje: "Mişkê, te qenciyeke pîr mezin bi min re kir û hem jî te ev rastî bi min da zanîn ku dawîya qenciye her tim qencîti ye, divê ku mirov qencî bike û tu kesî jî biçûk nebîne, roj heye ku mişk jî şêr jî bi kêrtir e." Mişk dibê: "Paşayê min, wilo ye, lê ku mirov bê esl û bê şîr nebe, kesê bê esl û bê şîr qenciye nizanin, tu qenciye bi wan bikî dibe xerabî, mesela di cihê te de ku gurek, çeçelek, an jî roviyek bûya min werisê wan venedikir, lewra ew bê şîr û bê pîr in, ku ji dafikê derketana wê qenciya min ji bîr bikirana û wê min bixwarana." Şêr bi vî gotinê jî pîrî dilxweş dibe û jî mişk re pîrî spas dike, diçe.

Bi munasebata vî çîrokê, em dixwazin ku ji xwendevanên ezîz re vî rastîyê kifş bikin ku mîletê Kurd jî wek vî çîrokê, bi herkesî re qencî kirine û dikin, belê dijmînen wan gur, çeçel û rovî ne, bê şîr û bê pîr in, jî qenciye fêm nakin, wekî mişka jî nabin, şêr çawa ku ji mişko ders hilda, divê ku gelê Kurd jî, ji bûyeran ders û îbret hilgirin, şiyar bin, zana bin, êdî nekevin dafik û bendên nêçîrvanên qeşmer, teres û qeleş.

Bi heybet şêrekî rabû, ji alf rojhilatê da
Ji dora Ormiye û Wanê, çiyayê Araratê da

Li zozanê welat, pêda gerî serbest û aza bû
Ji Zap û Dicle hat, lê da çû Munzurê ji Çatê da

Xwe berda dev-devê Mûradê, Çû Şengal û Hemrînê
Ji Botan çû Mehabadê, ji Xabûr û Firatê da

Gerî ku'î war û zozanê welatê Serhedê pê da
Bîrîndar bû ji Lozanê, ku ma'î lept û lepatê da

Ji govenda serefrazî ku ma ew şêrê azadî
Li textê Çarçîr-a Qazî, di qeyd û bend û matê da.

lêkolînên zanyarî de her gav para çewtiyan hiştin e. E. Xanî bi vî xisûsiyeta xwe jî di ser demê de ye. Bê guman di pêşveçûna ramana Ewrûpa de rola emilandîna mekanîzma rexne û xwerexnekirinê jî pîrî girîng e. Edgar Morîn, vî pêşveçûnê di her demê de bi hebûna ramanên dijber ve girêdide. Li gora dîtina E. Morîn, Karl Marx rexnegirê herî mezin ê dînya hemdem e (24).

Nefsbîçûkî û ji pêşveçûna zanîne re hurmet nişandayina E. Xanî di van rêzên jêrîn de jî bi eşkereyî xwiya dike:

Xanî ji kemala bê kemalî
Meydana kemalê dîtî xalî
Yanî ne ji qabil û xebirî
Belkî bi teessîb û eşîrî (25).
E. Xanî bi van rêzên jî beyan dike ku meydana kemalê, qada ilm vala bû; ehlên vî karî ne li holê bûn û ne li ser xebata xwe bûn. Heke min (E. Xanî) dest avêtibe vî karî sedem xalîbûna qada kemalê ye. Ez ne mirovekî xwedî qabiliyet û zana me. Sedemê dest avêtina min a vî karî

belkî ji eşîrparêziya min tî. Diyar e ku eşîrparêzî li ba helbestvanê nemir bi tîgîna neteweperestîyê tî bi kar anîn. Lewra ji bo wî ne eşîrek Kurd, eşîrên Kurd (neteweya Kurd) û Kurdayetî heye. Ango ev hesta ku wî dikşîne nav vî xebatê, hesta neteweperestî û welatperwerîyê ye. Ji xwe hewldana wî ya herî mezîn di vî warî de xwe nişan dide. Ew dixwaze dijmîntî, neyartî û dubendiyên navbera eşîrên Kurd jî holê rake û yekitiyek neteweyî pêk bîne. Xalîbûna meydana kemalê, bê tîgîna tunebûna ew kes û kadroyên ku dikarin ji bo xebatîya neteweyî bixebitin û di rizgariya neteweyî de pêşkêşîya gelê Kurd bikin hatiye bi kar anîn.

Çavkanî:

21- Bazîl Nîkîtîn, bhd, r:181

22- Rojen Barnas, Hêvî-hejmar:6, Şairê Ronahî û Hişyariyê Cegerxwîn, r:7

23- E. Xanî, Mem û Zîn, r: 76

24- Edgar Morîn, Avrupayî düşünmek, çev:Şirin Tekeli, Afa yay. r:122

25- E. Xanî, Mem û Zîn, r:60

Gulbihar:

Ka ew hingivînê cara
Di nav wan teht û dara

Were mêşê derwêşê
Zîrekê zehmetkêşê

Lêva min a lîlozî
Bo te cejnepîrozî

Li şûna gul û gulzara
Min bimije wek yara

Evînî xweş evînî
Xwînê bike hingivînî

Ji vê xwîna pirr paqij
Tijî awaz û lavij

Awazên jîna rastî
Hemî evîn û aşî

Bike hingiv bo mala
Bo cotyar û bo pala

Bo şahîn û rewşenê
Bo Yonan û Gulşenê

Bo her kesê zikbirsî
Ji bê kesî çirmisî

Ji nêza ger ji derda
Li hemî war û erda

Were mêşê gulmijê

Gulbihar û mêşa hingivînê

Pîroz e warê tu jê

Buhušta bîr û çav e
Gul û bilbil di nav e

Mêş:

Ev çi pesn û dûrok in
Çi gotin û çîrok in

Qet hew na bin gote
got

Gulê te cerg li min sot

Çîrok û çîrvanoka
Vexwîne bo zaroka

Ev e bo te sed girov
Hemû nîşan û dirov

Hirça şane ne hêlan
Ez ê li çol û bêlan

Hingivînê min keriftin

Şilx û şane heriftin

Hirçê pîsê devgenî
Min digotê ezbenî

Tivtîva mêş û gula
Ji hemû rex û mila

Hingiv rîja ser xwînê
Rebî kafir nê bînê

Dîsanê me destpê kir

Hingivê şêrîn me çêkir

Mêşên me wê d'livlivin
Bi dilgermî d'tivtîvin

Dimijin şîrova gula
Li ber awazên bilbila

Hema ku me kir tivtîv
Bixwin her bixwin
hingiv

Kar dikim bo mirova
Guh nadim hirç û hova

Gotina te ji dil e
Lêva te ya bilbil e

Lêva te ez na mijim
Bilbilê te na kujim

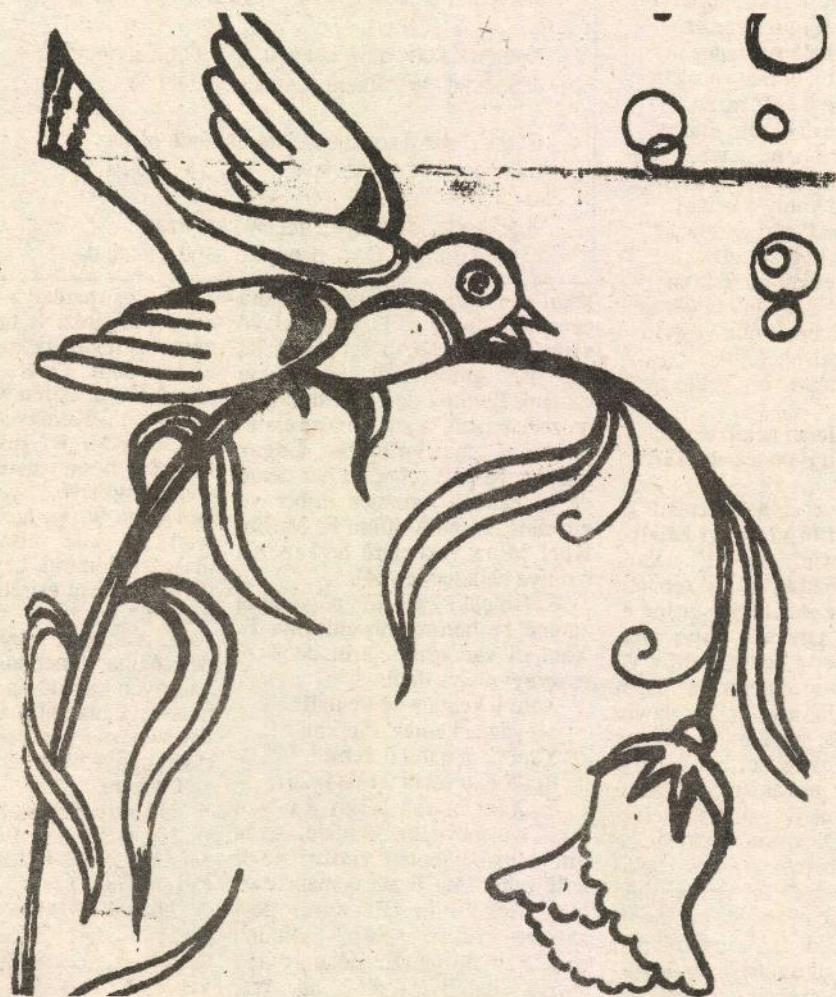
Her gulê delalê
Were vê serê salê

Gel hogir û hevalan
Diyarî bixwin ne bi
talan

Xelat e xweş xelat e
Xêr û xweşiya welat e

Boy zarokên sava
Bo xwarina bûk û zava

Di gel maç û silava
Xwedê mala te ava

Çivîk

Çivîkeke rind û ciwan di nav baxekî pirr bi av û mêwe de dijiya. Carek ji caran wisa biryar da ku vê navçê bihêle û berê xwe bide geşteke dût. Paşî çû cem hevalên xwe û ev tişt ji wan re got, lê, ew tev razî nebûn. Çivîk jî serhişkane biryara xwe dabû û kete rê, berê xwe da herêmên dût û ne diyar!

Çivîkên din jî bi koçkirina hevalên xwe gellek dilgiran û xemgîn bûn, wisa bawer dikirin ku careka din hevalê xwe nabînin. Lê piştî wextekî dût û dirêj çivîka rind û xweşik vegeriya, hevalên wê çûn serdana wê û pê hesiyar û dîtî ku çivîk bedewiya xwe li xerîbiyê daniye û dengê wê ye zelal pirr nexweş bûye.

Çivîka serlêşewayî êdî li nav bax aram girt, lê cûka cûka wê nema. Bi vî awayî hevalên wê vî rastiye fam kirin: Her kesek ku nîştîman û welatê xwe bihêle şeng û deng û rengê xwe jî wînda dike!

*Ev çîrok ji pirtûka "Koç bo daristan" hatiye wergirtin.

Mehabad Kurdî

(Ji çepê ve) komên "Botan" û "Dicle" berya destpêka lîstîka finalê.

Spor jî berxwedan e

● Warê sporê jî ku baş were bikaranîn ji bo pêşveçûna têkoşîna neteweyî warek pîrr girîng e. Spor mirovan ne tenê ciwan, bedew û bi hêz dike, spor mirovan bi aqil, kemal û terbiye jî dike. Ji ber vê yekê YCK di gellek bajarên Almanya de li cih û taxên ku mîletê Kurd dimîne, komên sporê, bi taybetî jî yên fûtbolê damezrandine.

Îro gelê me hem li welêt hem jî li derveyê welêt di nava hemû çînen (qetên) gel de yekîtiyên cihê-cihê ava kirine. Hinekan di bin ala cepha xwe de yekîtiya xwe çêkiriye û kar û barên xwe bi çalakiyan dimeşînin, hinek jî bi rêxistinên sporê alîkarî didin têkoşîna xwe ya neteweyî û demokratîk. Bi kurtî hemû welatparêzên Kurd li ber xwe de çî ji destê wan tê dikin. Rêxistînek ji wan rêxistinên sporê jî **Yekîtiya Ciwanên Kurdistan** e. Ev yekîtiya xortên welatparêz şaxên xwe li gellek dewletên Ewropa, nemaze li Almanya çêkirine û bi rê xistine. Ev xebata ciwanên Kurdan ji aliyê naveroka xwe ve gellek xwîrt e û bi wate (mane) ye. Bê guman warê sporê jî ku baş were bikaranîn ji bo pêşveçûna têkoşîna neteweyî warek pîrr girîng e. Spor mirovan ne tenê ciwan, bedew û bi hêz dike, spor mirovan bi aqil, kemal û terbiye jî dike. Ji ber vê yekê YCK di gellek bajarên Almanya de li cih û taxên ku mîletê Kurd dimîne, komên sporê, bi taybetî jî yên fûtbolê damezrandine.

JÎ BO BÎRANÎNA ŞEHÎDÊN GULANÊ

Di roja 14'ê Hezîranê de li bajarê Kolnê di navbera 12 (donzdeh) komên Kurdî yên fûtbolê de ji bo bîranîna şehîdên şoreşa Kurdistanê yên meha Gulanê li seranserê

Almanayê lecek pêk hat. Pêwîst e bînin zîman ku leceke bi vî şeweyî di meha Gulanê de di navbera 10 (deh) komên fûtbolê yên navçeya navendî ya Almanayê de careke din jî pêk hatibû. Di wê demê de komên "Botan" û "Zeynel Akyar" ser ketibûn û ango xelata yekemîn û duyemîn girtibûn, herawa destûr standibûn ji bo tevî pêşvaniya komên hilbijartî bibin.

Hewceye bê gotinê ku îro gelê me çî li Kurdistanê û çî li derveyê welat di nava çînen xwe de yekîtiyên cihê cihê ava kirine, yên ku di bin ala ERNK de kar û barên xwe pêşve dibin. Rêxistîneke bi wî şeweyî jî Yekîtiya Ciwanên Kurdistanê ye (YCK). Ev yekîtiya xortên welatparêz xebata bi naverokeke dewlemend re bala xwe dide ser warê sporê jî. Lewra ev karê rêxistinî yê pêkanîna van leca jî her sal yekîtiya ciwanan hildide ser milên xwe.

Herwiha di wê roja Hezîranê ya xweş de, di bin siya ala ERNK'ê de û bi bangdayîna slogana "Bi can, bi xwîn em bi te re ne ey Serok" van komên jêrîn dest bi lecê kirin:

Beşê "A"

"Sasûn"
"Zeynel Akyar"
"Serhed"
"Xortên Kurdistan"(Holanda)
"Bagok"
"Dicle"

Beşê "B"

"Welat"
"Firat" (Belçîka)
"Dêrsim"
"Agîd"
"Botan"
"Serkeftin"

Piştî lîstikên di navbera komên van beşan de, çar kom hatin hilbijartin ji bo hilgirtina fîncana lecê. Ev kom jî ev in:

1. "Botan"
2. "Dicle"
3. "Dêrsim"
4. "Xortên Kurdistan"

Ji bo fîncana yekemîn û duyemîn komên "Botan" û

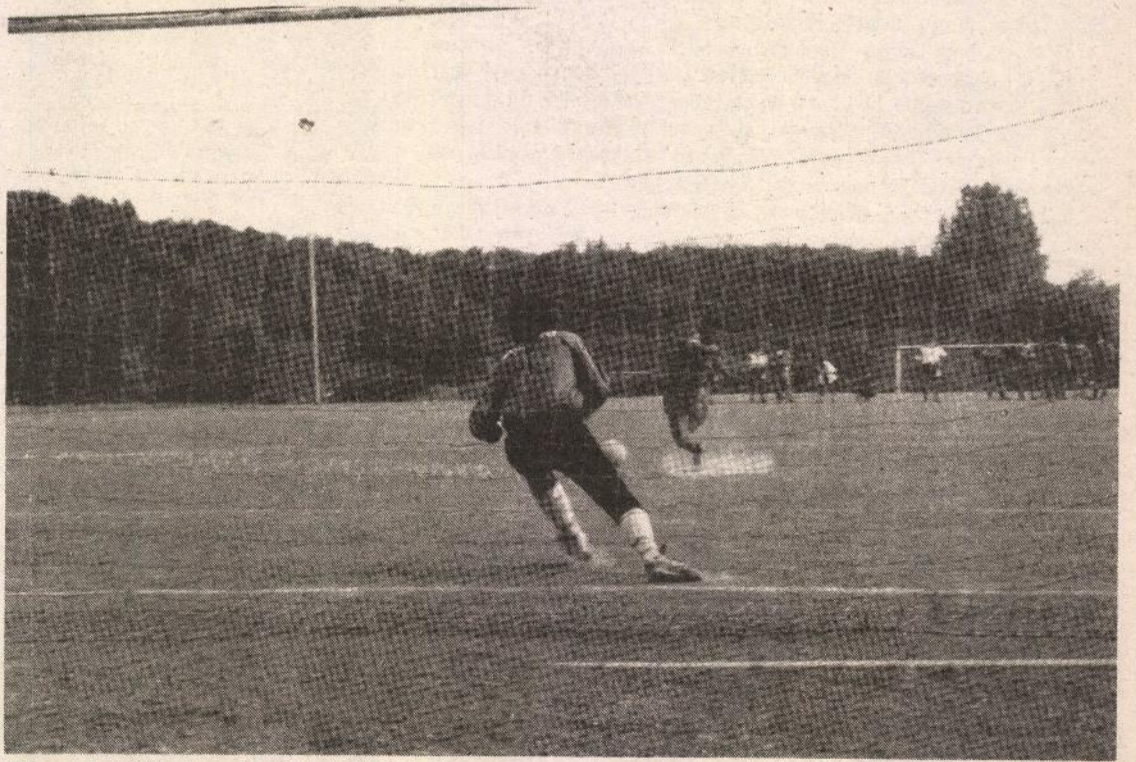
Çar xelatên leca fûtbolê.

"Dicle" bi hev re daketin lîstikê, û ji bo hilgirtina fîncana sêyemîn jî komên "Dêrsim" û "Xortên Kurdistan" bi hev re daketin lîstikê. Encema lecê de "Botan" fîncana bîranîna şehîdên Gulanê bi dest xwe ve anî. Fîncana duyemîn koma "Dicle" hilgirt û ya sêyemîn jî gihîştê "Dêrsim"ê.

Koma ku bi lîstîka xwe jî bi nav û deng e, koma "Dicle" ye. Gellek caran ew bi komên Almanan re lîstîye, kêman caran li hember wan bin ketiye. Ev kom, bi taktîk û lîstîka xwe ya paqij û delal ve di nava komên herêma

xwe de bi nav û rûmet e. Lê wek hat diyarkirin, koma "Botan" şanseki pîrr mezin bi destê xwe ve anî. Lîstîkvanên wê bi zîrekî û çalakiya xwe ve hêjayî karkirinê bûn, dema wan top rastî dergê golê dikirin, derba wan vala ne diçû.

Belê, lîstîk heta dawiyê bi moral û slogan bûn. Li derdorê deşta lîstîkê bi alê ERNK'ê, wêneyên Serok û şehîdên Gulanê ve xemilî bûn, temaşevanan jî bi dengê def û zurna dilan dikirin, komên folklorê bi cilên kesk û sor û zer derketibûn meydanê...

Wêneyek ji lîstîka komên "Dicle" û "Dêrsim".

welat

• Li ser navê ÎMC Basın-Yayın Ltd. Şti. (adına) Xwedî (Sahibi) Zübeyir Aydar • Mudurê Dezhahê (Müessese Müdürü) Zübeyir Çakır • Berpirsiyarê Giştî (Genel Yayın Yönetmeni) Abdullah Keskin • Berpirsiyarê Nivîsaran (Yazı İşleri Müdürü) Mazhar Günbat • Navnişan (Adres): Nuruosmaniye Cad. Atay Apt. No:5 Kat:1 D. 4 • Cağaloğlu / İstanbul • Tel:511 57 60-511 66 02 • Fax: 511 51 57 • Berpirsiyariya a Ewropa • Postfach: 1531, 5300 Bonn 1, Germany • Tel: (49) 228-630990 • Fax: (49) 228-630715 • Çapkirin (Baskı): Metinler Matbaacılık • Belavkirin (Dağıtım): Birleşik Basın Dağıtım AŞ